

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**INSTRUMENTI EKO SKLADA PRI SPODBUJANJU OKOLJSKIH
NALOŽB V SLOVENIJI**

Ljubljana, januar 2013

DEJAN ŠOŠTER

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Dejan Šošter, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor diplomskega dela z naslovom Instrumenti Eko sklada pri spodbujanju okoljskih naložb v Sloveniji, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem dr. Andrejem Sušjanom.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v diplomskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega diplomskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorja: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PODNEBNE SPREMEMBE	2
1.1 Globalno segrevanje	2
1.2 Vzroki podnebnih sprememb	3
1.3 Posledice podnebnih sprememb	5
1.4 Podnebje v prihodnosti	7
2 PRISTOPANJE K PROBLEMATIKI PODNEBNIH SPREMEMB	8
2.1 Mednarodna politika in dogovori	8
2.1.1 Kjotski protokol.....	9
2.1.2 Medvladni forum za podnebne spremembe	13
2.1.3 Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah (UNFCCC). 13	
2.2 Slovenija.....	14
2.2.1 Nacionalni operativni program zmanjševanja emisij TGP	15
3 JAVNI SKLAD KOT INSTRUMENT V BOJU PROTI PODNEBNIH SPREMEMBAM: PRIMER EKO SKLADA	16
3.1 Javni oziroma državni skladi.....	16
3.2 Skladi kot finančni instrumenti – dajalci državnih pomoči.....	17
3.3 Eko sklad.....	18
3.4 Namen Eko sklada.....	18
3.5 Viri financiranja in namensko premoženje sklada	19
3.6 Instrumenti Eko sklada.....	20
3.7 Dejavnosti Eko sklada.....	20
3.7.1 Krediti.....	21
3.7.2 Promocijske dejavnosti	27
3.7.3 Subvencije	28
3.8 Novi programi Eko sklada.....	31
3.8.1 Novi javni pozivi za dodeljevanje nepovratnih sredstev v letu 2012.....	31
3.8.2 Program kreditiranja v letu 2012.....	33
3.8.3 Možnost pridobitve ugodnega kredita in subvencije za isto naložbo.....	33
3.8.4 Dejavnost sofinanciranja svetovalne mreže ENSVET.....	33
3.9 SWOT analiza	33
SKLEP.....	35
LITERATURA IN VIRI	38
PRILOGE	

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Pretekle in predvidene spremembe globalnih temperatur površja (glede na obdobje 1980 - 1999), izračunane iz povprečij modelov, uporabljenih za izbrane scenarije IPCC</i>	<i>3</i>
<i>Slika 2: Izpusti TGP v EU-15 in EU-27 v obdobju 1990-2008</i>	<i>5</i>
<i>Slika 3: Odstotni prikaz sprememb emisij toplogrednih plinov (1990-2005) ter napovedi o odstotni spremembi emisij od leta 2008 do 2012 za 36 držav podpisnic Kjotskega sporazuma</i>	<i>12</i>
<i>Slika 4: Dovoljene emisije TGP po Kjotskem protokolu (modri stolpci), dosedanji potek emisij TGP v obdobju 1990-2007, projekcije emisij TGP za obdobje 2008-2012 ter linearna pot od baznih emisij do ciljnih emisij iz Kjotskega protokola</i>	<i>16</i>
<i>Slika 5: Višina odobrenih kreditov za občane in pravne osebe po letih</i>	<i>22</i>
<i>Slika 6: Višina odobrenih kreditov in nepovratnih spodbud po posameznih letih</i>	<i>27</i>
<i>Slika 7: Višina odobrenih in izplačanih nepovratnih spodbud po letih</i>	<i>31</i>

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Podpisane kreditne pogodbe v letu 2011 po posameznih namenih varstva okolja</i>	<i>26</i>
<i>Tabela 2: Pregled prejetih vlog ter izdanih sklepov ter izplačane nepovratne pomoči po posameznih odpiranjih</i>	<i>29</i>
<i>Tabela 3: Javni pozivi za nepovratne finančne spodbude v letu 2012</i>	<i>32</i>
<i>Tabela 4: SWOT matrika Eko sklada</i>	<i>34</i>

UVOD

Verjetno je večina ljudi že slišala za podnebne spremembe, mogoče so celo izrazili resnično zaskrbljenost zaradi tega. Koliko pa v resnici doživljamo podnebne spremembe kot grožnjo? Ker so te spremembe lahko majhne, včasih težko ugotovljive ob običajnih spremembah vremena in podnebja, nas je mnogo prepričanih, da ne bodo vplivale na naša življenja. Vendar so nekateri deli sveta, tako ljudje kot okolje, že prizadeti zaradi sprememb podnebja, ki jih povzroča človek. Na žalost kaže, da mnoge države v razvoju nosijo najtežje breme podnebnih sprememb, čeprav gre vzroke zanje iskati predvsem v dejavnostih razvitih držav. Tako kot v vsaki znanstveni razpravi, obstaja tudi v zvezi s podnebnimi spremembami negotovost, vendar se večina znanstvenikov strinja, da je povprečna temperatura na površju Zemlje v zadnjih desetletjih naraščala bolj, kot to lahko pojasnimo z naravnimi podnebnimi cikli. Sedanja epizoda »globalnega segrevanja« je večinoma posledica človekovih dejavnosti. Pričela se je pred dvema stoletjema z industrijsko revolucijo in se je od takrat dalje, zlasti pa v zadnjih 50. letih, pospeševala. Glavni vzrok je sežiganje fosilnih goriv, ob katerem se sprošča ogljikov dioksid, ki zadržuje toplotno sevanje v ozračju. Ta, z ravnanji ljudi okrepljeni »učinek tople grede«, ustvarja motnje podnebnega sistema, čemur pravimo podnebne spremembe.

Namen diplomske naloge je predstaviti problematiko podnebnih sprememb ter to povezati z možnostmi, ki jih imamo, da vplivamo na reševanje te problematike. V Sloveniji pri tem igra pomembno vlogo Slovenski okoljski javni sklad - Eko sklad, ki ga bom tudi podrobneje predstavil v svoji diplomski nalogi. Cilj diplomske naloge je raziskati in seznaniti širšo javnost z okoljsko problematiko in predstaviti možnosti, ki jih lahko izkoristimo, da prispevamo k izboljšanju kvalitete našega življenja in to zagotovimo tudi generacijam, ki prihajajo za nami.

V prvem poglavju diplomske naloge se bom osredotočil na okoljsko problematiko in podnebne spremembe. Predstavil bom globalno segrevanje, vzroke, ki povzročajo podnebne spremembe ter posledice, s katerimi se soočamo že danes. Razumevanje le-teh je ključno, da se zavedamo resnosti problema in pomembnosti izvajanja ukrepov blaženja sprememb ter prilagajanja na spremembe. Poglavje bom zaključil z napovedjo, kako bodo podnebne spremembe vplivale na kakovost našega življenja. V drugem poglavju se bom osredotočil na splošne ukrepe in usmeritve v boju proti podnebnim spremembam. Pri tem bom izpostavil mednarodne in domače politike na področju okoljske problematike. V okviru tega poglavja bom predstavil tudi ukrepe, usmeritve in cilje, ki si jih je na tem področju zadala politika in jih želimo doseči. V zadnjem poglavju bom predstavil največjo in najpomembnejšo institucijo v Sloveniji, ki intenzivno deluje na področju varstva okolja in s svojimi ukrepi pomembno prispeva k doseganju načrtanih ciljev. V podpoglavjih bom podrobneje predstavil dejavnost Eko sklada in učinke, ki jih dosega.

1 PODNEBNE SPREMEMBE

Svetovno podnebje je bilo v zadnjih 10.000 letih zelo stabilno, zato je bilo pomemben dejavnik pri razvoju človeške civilizacije. Danes se podnebje spreminja in podnebne spremembe veljajo za enega največjih izzivov, pred katerim se je znašlo človeštvo (EEA, 2010, str. 25).

Spreminjanje podnebja je spreminjanje običajnega vremena v nekem kraju; spremenijo se lahko povprečne vrednosti, pa tudi pogostost in jakost ekstremnih dogodkov. Obstajajo dokazi, da je večina segrevanja ozračja v zadnjih petdesetih letih posledica človekove dejavnosti, s čimer soglaša večina svetovnih strokovnjakov. 20. stoletje je bilo globalno najtoplejše v zadnjem tisočletju. Deset globalno najtoplejših let je bilo v zadnjih petnajstih letih, leto 1998 pa globalno najtoplejše. Opazimo ciklično pojavljanje toplejših in hladnejših obdobj v trajanju nekaj desetletij, kljub temu pa je nesporno, da se ozračje segreva. To potrjuje krčenje in taljenje alpskih ledenikov, dviganje morske gladine in pomikanje podnebnih pasov, ter posledično spremembe v ekosistemih (Cegnar, 2012).

1.1 Globalno segrevanje

Znanstveniki trdijo, da ni več dvomov o tem, da je spreminjanje podnebja realno dejstvo. Z znanstvenimi analizami je praktično dokazano, da človek pospešeno vpliva na podnebne spremembe, ki so globalen pojav, saj se pojavljajo povsod z večjo ali manjšo intenzivnostjo in na različne načine. Podnebne spremembe niso stvar ene same države, regije ali celine, temveč vseh, tako velikih kot majhnih, razvitih in nerazvitih držav, konec koncev pa so stvar vsakega posameznika. Žal se izkazuje, da mnoge države v razvoju nosijo najtežje breme podnebnih sprememb, čeprav gre vzroke zanje iskati predvsem v dejavnostih razvitih držav. Podnebne spremembe niso zgolj politično vprašanje, ampak so tudi moralno vprašanje (Burja, 2006, str. 1).

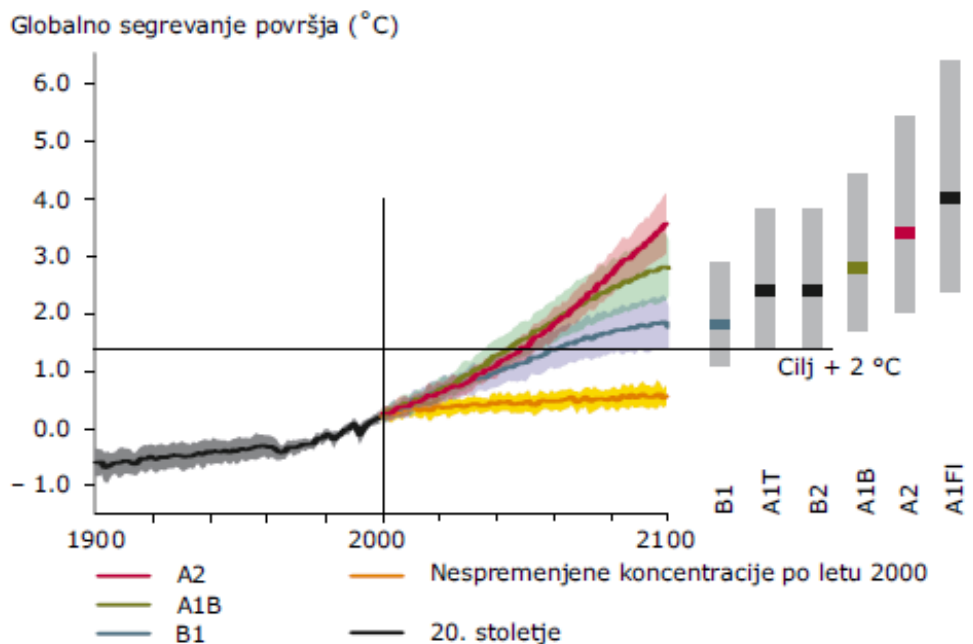
V literaturi se pogosto namesto pojma podnebne spremembe omenja pojem globalno segrevanje. Pojma ne gre enačiti, kljub temu pa sta tesno povezana. Podnebne spremembe so veliko širši pojem, ki ne pomenijo zgolj postopnega ogrevanja ozračja, ki pravzaprav je globalno segrevanje. Ogrevanje ozračja je zelo dober pokazatelj spreminjanja podnebja in hkrati tudi v veliki meri krivec za posledice, ki jih čutimo.

Evropa želi doseči cilj, ki omejuje dvig globalne povprečne letne temperature na manj kot 2 °C, kar zahteva usklajeno globalno prizadevanje, vključno z znatnim zmanjšanjem izpustov toplogrednih plinov (v nadaljevanju TGP) (UNFCCC, 2009, str. 5). Na tem mestu je potrebno omeniti, da omejitev dviga globalne temperature ne zagotavlja, da se bomo s tem izognili vsem negativnim vplivom podnebnih sprememb. Dolgoročno gledano bo potrebno za

doseganje tega cilja globalne izpuste do leta 2050 zmanjšati za približno 50 % glede na leto 1990 (IPCC, 2007b, str. 67).

Iz slike 1 je razviden postopen dvig globalne temperature od leta 1900 ter predvidena rast temperatur glede na šest scenarijev, ki jih je pripravil Medvladni forum za podnebne spremembe (ang. *IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change*). Zadnjih dvajset let je opaziti drastičen dvig, ki ga je potrebno omejiti, če želimo doseči zastavljene cilje. Glede na projekcije, bi povprečna globalna temperatura brez ukrepov preseгла zastavljeno mejo, ki dolgoročno lahko prinese nepopravljive posledice podnebnih sprememb. Stolpci na desni strani diagrama prikazujejo najugodnejše ocene (debela črta v vsakem stolpcu) in verjetni razpon, ocenjen za vseh šest scenarijev IPCC za obdobje 2090–2099 (glede na obdobje 1980–1999). Vodoravno črno črto je dodala EEA, da bi označila cilj, ki ga opredeljujeta sklep Sveta EU in dogovor UNFCCC v Kopenhagnu, da zvišanje temperature ne sme preseči 2 °C v primerjavi s predindustrijsko temperaturo (kar pomeni 1,4 °C nad temperaturo leta 1990, saj se je temperatura od predindustrijske dobe do leta 1990 že zvišala za približno 0.6 °C).

Slika 1: Pretekle in predvidene spremembe globalnih temperatur površja (glede na obdobje 1980 - 1999), izračunane iz povprečij modelov, uporabljenih za izbrane scenarije IPCC

Vir: EAA, *Evropsko okolje — stanje in napovedi 2010: Strnjeno poročilo, 2010, str. 26*

1.2 Vzroki podnebnih sprememb

Podnebje na Zemlji se spreminja po naravi, s trendi segrevanja in ohlajanja, ki so del normalnih klimatskih ciklov. Zato je težko ločiti ali je segrevanje naravni pojav ali ga je povzročil človek. Nejasnosti je še veliko, vendar obstajajo novi in močnejši dokazi, da je večina opaženega segrevanja v zadnjih 50. letih posledica človeških dejavnosti.

Rekonstrukcija klimatskih podatkov za zadnjih tisoč let kaže na to, da je bilo segrevanje v 20. stoletju nenavadno in je malo verjetno, da je bilo samo posledica naravnih dejavnikov (Podnebne spremembe, 2012). Emisije CO₂ so se od leta 1970 do leta 2004 dvignile za približno 80 %. Največja rast emisij toplogrednih plinov v obdobju od leta 1970 do leta 2004 izhaja iz ponudbe energije, transporta in industrije (IPCC, 2007b, str. 36).

IPCC navaja, da največji del opazovanega porasta svetovne povprečne temperature od sredine 20. stoletja naprej lahko pripišemo opazovanemu porastu koncentracije TGP, ki so odraz antropogenega delovanja v razvitih državah (IPCC, 2007b, str. 39). Človeška dejavnost ima za posledico štiri dolgo živeče TGP: CO₂, CH₄, N₂O in organske halogenide (skupina plinov, ki vsebujejo fluor, klor in brom). Koncentracija CO₂ in CH₄ je v letu 2005 močno prekoračila naravno mejo zadnjih 650.000 let, v največji meri zaradi uporabe fosilnih goriv in izrabe zemlje. Povečanje koncentracije CH₄ pripisujejo kmetijstvu in uporabi fosilnih goriv, koncentracijo N₂O pa primarno kmetijstvu (IPCC, 2007b, str. 37).

V zadnjih desetletjih je prišlo do povečanja cestnega prometa, potreb po prevozu potnikov in blaga ter proizvodnih dejavnosti, zaradi česar je prišlo do eksponentne rasti vseh CO₂ emisij. Najbolj problematičen sektor ostaja promet, saj so se izpusti TGP iz te panoge od leta 1990 do leta 2008 povečali za 24 %, k temu pa pripomore vedno večji delež avtomobilov na gospodinjstvo v državah EU. Motorna vozila predstavljajo eno izmed ključnih dobrin današnje civilizacije, kateri se človeštvo težko upre. Po drugi strani pa so tu tudi dejavniki, ki že zmanjšujejo izpuste. Med slednje sodi zmanjšana poraba goriva v vozilih, prehod na goriva, ki manj onesnažujejo okolje, prestrukturiranje gospodarstva v 90. letih prejšnjega stoletja v vzhodnih članicah EU (EEA, 2010, str. 31-33). Pri tem je potrebno omeniti, da povečanje cestnega prometa ni samo problem Evropske unije, temveč je to globalni problem, kjer veliko nevarnost predstavljajo države v razvoju. Srednji razred v Indiji in na Kitajskem je v vzponu, kar pomeni, da z rastjo standarda in kupne moči, hitro narašča število avtomobilov in s tem posledično tudi rast vseh CO₂ emisij.

Povečanje izpustov toplogrednih plinov povzroča vrsta dejavnikov, kot so (EEA, 2010, str 31.):

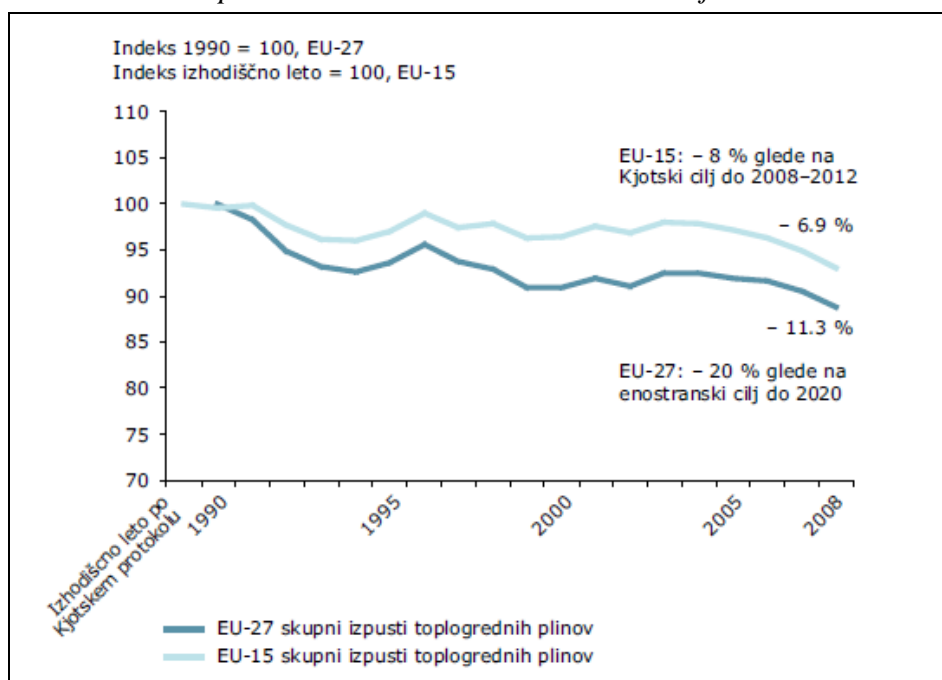
- povečanje obsega proizvodnje električne energije in toplote v termoelektrarnah, tu gre za porast v absolutnem smislu in tudi v primerjavi z drugimi viri;
- rast proizvodnih dejavnosti;
- povečanje potreb po prevozu potnikov in tovorov;
- povečanje deleža cestnega prometa v primerjavi z drugimi oblikami prometa;
- povečanje števila gospodinjstev;
- demografske spremembe v zadnjih desetletjih.

Glavni viri izpustov TGP, ki jih povzročamo ljudje, so zgorevanje fosilnih goriv v prometu, industriji, gospodinjstvih in pri proizvodnji električne energije. Ti v svetovnem merilu

prispevajo približno dve tretjini k skupnim izpustom TGP. Drugi viri izpustov so krčenje gozdov (k skupnim izpustom prispevajo približno petino), kmetijstvo, odlaganje odpadkov in uporaba fluoriranih plinov v industriji. V EU k izpustom TGP največ prispeva poraba energije (proizvodnja električne energije in toplote ter poraba v industriji, prometu in gospodinjstvih) — približno 80 % (EEA, 2010, str. 31).

Slika 2 prikazuje indeks izpustov TGP v EU-15 in EU-27 od leta 1990 (izhodiščno leto po Kjotskem protokolu) do 2008. EEA ugotavlja, da je večini držav uspelo zmanjšati izpuste pod dovoljeno raven. Tako so se domači letni izpusti TGP v omenjenem obdobju v EU-27 zmanjšali za približno 11 %, v EU-15 pa približno 7 %. Države, ki cilja ne dosegajo, morajo sprejeti dodatne ukrepe, kako zmanjšati izpuste. Ob predpostavki, da bodo nekatere države EU-15 zmanjšale izpuste pod zahtevano raven in s presežnimi dovolilnicami pokrile primanjkljaje držav, ki cilja ne bodo dosegle, lahko rečemo, da je EU-15 na dobri poti k zmanjšanju izpustov za 8 % glede na izhodiščno leto 1990.

Slika 2: Izpusti TGP v EU-15 in EU-27 v obdobju 1990-2008

Vir: EEA, *Evropsko okolje — stanje in napovedi 2010: Strnjeno poročilo*, 2010, str. 30

1.3 Posledice podnebnih sprememb

Regionalne temperaturne spremembe, topljenje ledenikov in ledenih odej, spremembe relativne morske gladine, spremembe padavin, potovanje in intenzivnost neviht ter kroženje morja so dejavniki, ki se različno odzovejo, ko se ozračje segreje, zato je posledice podnebnih sprememb težko napovedovati (Maslin, 2007, str. 31).

Dan danes po zaslugi tehnološkega razvoja nismo več tako zelo odvisni od vremena, a vendar nas morebitne podnebne spremembe utegnejo izjemno prizadeti. Nanje naj ne bi imeli vpliva, toda prav zaradi tehnološkega razvoja, ki nam omogoča relativno neodvisnost od dnevnega vremena, po mnenju večine izvedencev, odpiramo neprimerno večjo rano: tveganje podnebnih sprememb z drastičnimi posledicami za naše življenje. Kdaj in kakšne bodo? Odgovori so različni (Rogelj Petrič, 2011).

Temperaturne spremembe naj bi imele vpliv tudi na padavine, saj se bo zaradi povečanega izhlapevanja oceanov količina padavin povečala. Po Ravniku naj bi se količina padavin povečala v tropskih predelih in na obrobjih kontinentov, na nižjih in srednjih geografskih širinah pa naj bi se količina padavin zmanjšala, ker se bodo nižje plasti atmosfere segrele, višje pa ohladile (Ravnik, 1997, str. 55). Dvig morske gladine naj bi bil posledica dveh učinkov, in sicer zaradi učinka globalnega segrevanja, ki lahko povzroči termično raztezanje morske vode, pri čemer bi povečanje temperature oceanov za 1 °C povzročilo dvig gladine za 10 cm. Vendar pa se temperatura oceanov zaradi velike toplotne kapacitete povečuje počasneje kot temperatura ozračja, zato je težko napovedati, kdaj se bo zgodil dvig morske gladine. Po ocenah ta zakasnitev znaša največ nekaj desetletij (Ravnik, 1997, str. 57). Drugi učinek je taljenje ledu na celinskih predelih Antarktike in Grenlandije. K povišanju gladine prispeva predvsem kopenski led, medtem ko taljenje ledu, ki plava na morski gladini, tj. led, ki plava na Severnem ledenem morju, ne vpliva na dvig nivoja gladine (Ravnik, 1997, str. 57).

Strokovnjaki napovedujejo še druge negativne posledice, med katerimi so: pojav ekstremnih vremenskih dogodkov s povečanim številom neurij, gozdnih požarov, suš, poplav in vročinskih valov; izginotje manjših ledenikov, kar bi ogrozilo vodne vire na mnogih območjih; naraslo bo število vrst pred izginotjem, ogroženi bodo koralni grebeni; pomanjkanje pitne vode, zmanjšanje rodovitnih kmetijskih predelov, povečanje UV sevanja, sprememba kakovosti zraka, itn. (Kajfež Bogataj, 2008b, str. 116). Po besedah Kajfež Bogatajeve, se bodo posledice zaradi velike negotovosti in nepredvidljivosti poznale tudi na področju materialne blaginje. Podnebne spremembe bodo vplivale na dostopnost energije, gospodarski razvoj, tržne poti, stopnjo zaposlenosti, zavarovalniško politiko in turistične tokove. V zvezi s posledicami je pomemben tudi vidik povečevanja neenakosti med različnimi državami, ki jih bodo podnebne spremembe različno prizadele: države v razvoju se, za razliko od bogatih držav, ne bodo zmogle pravočasno prilagoditi podnebnim spremembam, kar je s stališča okoljske etike skrajno nepravilno (Kajfež Bogataj, 2006, str. 64).

Pozitivne posledice podnebnih sprememb bodo deležne le pokrajine, oddaljene od ekvatorja kot npr. Kanada, Rusija in Skandinavija. V teh pokrajinah bo dvig povprečne temperature za 2

°C do 3 °C povečal kmetijski pridelek, zmanjšal stopnjo umrljivosti zaradi mraza, nižje zahteve po ogrevanju in potencialni dvig turistične aktivnosti (Stern, 2006, str. 1). Na tem mestu velja poudariti, da bo pozitivnih posledic bistveno manj kot negativnih.

1.4 Podnebje v prihodnosti

Podnebje na Zemlji ni konstantno, temveč se nenehno spreminja. Vzroki za podnebne spremembe so različni, bodisi naravni ali pa jih povzroča človek. Pa vendar lahko z veliko verjetnostjo trdimo, da hitrim podnebnim spremembam, ki smo jim priča v zadnjih 150 letih in se bodo predvidoma nadaljevale tudi v tem stoletju, botruje prav človek. Z izpusti različnih plinov in trdnih delcev spreminjamo lastnosti ozračja ter z naseljevanjem in obdelovanjem lastnosti zemeljskega površja. Poleg naravnih dejavnikov tako tudi človek spreminja podnebje. Podnebnim spremembam ne moremo več ubežati. So dejstvo sedanosti in še večja grožnja prihodnosti. Še vedno lahko vplivamo na to, kako izrazite bodo spremembe v prihodnosti ter kako se bomo nanje prilagodili. Zato hkrati z grožnjo predstavljajo tudi izziv. Izziv za znanost, politiko, gospodarstvo in izziv za vsakega izmed nas. Z vidika priprave ukrepov prilagajanja na podnebne spremembe je ključnega pomena dobro poznavanje pretekle spremenljivosti podnebja in naše ranljivosti nanjo. Projekcije podnebnih sprememb so tako, poleg poznavanja preteklega podnebja, ključnega pomena za pripravo strategij prilagajanja na podnebne spremembe.

Podnebje je kaotičen sistem, ki mu ne moremo natančno napovedati stanja leta vnaprej (Lorenz, 1967). Lahko pa ob predpostavkah o razvoju družbe, posledičnih izpustov toplogrednih plinov (CO₂, CH₄, N_xO, O₃ idr.) in različnih delcev ocenimo, kako bo človek vplival na lastnosti ozračja in kako se bo to odražalo na podnebnju (Benestad, 2003). Ker gre v takšnih primerih za okvirne ocene sprememb povprečnega stanja ter spremenljivosti podnebja, ki temeljijo na številnih predpostavkah, jih običajno označujemo kot scenarije in ne kot napovedi.

Prvi korak na poti k oceni prihodnjega stanja podnebja je oceniti možne razvoje družbe in posledične izpuste toplogrednih plinov in delcev v ozračje. Ker je prihodnost nepredvidljiva je Medvladni forum o spremembi podnebja – IPCC pripravil široko paleto scenarijev razvoja družbe (IPCC, 2000).

Nicholas Stern (2007, str. 56) v poročilu o podnebnih spremembah navaja, da dosedanji trendi v naslednjih 50. letih napovedujejo porast povprečne temperature za 2 °C do 3 °C stopinje Celzija. To ne bo imelo za posledico le povečanja pogostosti in intenzitete ekstremnih vremenskih dogodkov, ampak tudi splošno spremenjene življenjske pogoje, ki bodo posledica taljenja ledu, izumrtja živalskih vrst, izginjanje gozdov in drugih rastlinskih vrst in še bi lahko naštevali. Takšna sprememba podnebja povzroči tudi drastično spremembo površja Zemlje,

kar ima kritične posledice za celotni ekosistem, zdravje ljudi ter dostop do hrane in pitne vode.

Kako se bo v prihodnje razvijala družba in kakšne bodo zaradi tega emisije toplogrednih plinov ter njihove vsebnosti v ozračju, lahko le sklepamo glede na sedanje trende, kar predstavlja osnovni vir negotovosti v ocenah podnebnih sprememb. Zato je IPCC izdelal številne scenarije izpustov, ki so bili uporabljeni v tretjem in četrtem IPCC poročilu (IPCC, 2001; IPCC, 2007). Razlike med temi scenariji, kot tudi njihovimi predhodniki iz drugega poročila IPCC (IPCC, 1995), pa kažejo na primarni vir negotovosti v projekcijah podnebnih sprememb. Prav tako ne poznamo vseh podrobnosti podnebnega sistema in njegovega odziva na spremembe sestave ozračja in druge spremembe podnebnih dejavnikov. In tudi če bi do potankosti poznali odvisnost odziva podnebnega sistema na sestavo ozračja, lahko podnebje modeliramo le z omejeno prostorsko natančnostjo, ki ne zajame vseh regionalnih in lokalnih posebnosti podnebja izbranega območja.

2 PRISTOPANJE K PROBLEMATIKI PODNEBNIH SPREMEMB

Podnebne spremembe se dogajajo in treba jih je upočasniti. Danes smo si po vsem svetu edini: svet mora porabiti manj energije, njena proizvodnja pa mora biti čista. Da bi to dosegli, potrebujemo velike vetrne elektrarne na odprtem morju in mikrokogeneracije za zasebna stanovanja, nova pametna omrežja in električne avtomobile, učinkovite plinske turbine in energijsko varčne svetilke. Vendar brez ustreznih mednarodnih in domačih politik in spodbud ni mogoče doseči visokih začrtanih ciljev. V nadaljevanju zato predstavljam ključne sporazume in politike, ki bodo z uspešnim izvajanjem ukrepov pomagale omejiti izpuste toplogrednih plinov.

2.1 Mednarodna politika in dogovori

Prva, ki je sprožila znanstveno razpravo in naredila organizirane korake k osveščanju javnosti in svetovnih politikov, je bila Svetovna meteorološka organizacija. Rezultat njenega truda, prizadevanj je bila leta 1988 ustanovitev Medvladnega foruma za podnebne spremembe, v nadaljevanju IPCC. Najvplivnejši svetovni znanstveniki, ki so zbrani pod njegovim okriljem, ocenjujejo podnebne razmere, predvidevajo njihove spremembe in učinke ter negativne posledice. Razložiti poskušajo tudi številne zapletene povezave med posameznimi deli podnebnega sistema (Podnebne spremembe, 2009).

Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah je nastala na podlagi ugotovitev IPCC-ja in predstavlja splošen okvir medvladnih ukrepov na področju reševanja problemov, povezanih s podnebnimi spremembami (Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah, 2012).

Poleg organizacij, ki s svojim delovanjem skušajo omiliti podnebne spremembe in posledice, ki jih prinašajo, so pri oblikovanju politik pomembni tudi mednarodni sporazumi, kot denimo Kjotski sporazum.

Omenjene organizacije in sprejeti dogovori so za Slovenijo in svetovno okoljsko politiko izredno pomembni, zato jih v nadaljevanju podrobneje navajam.

2.1.1 Kjotski protokol

Kjotski protokol je mednarodni in pravno zavezujoči sporazum, s katerim naj bi zmanjšali emisije toplogrednih plinov po vsem svetu. Protokol je začel veljati z rusko ratifikacijo 16. februarja 2005, trenutno pa šteje 192 držav pogodbenic. Določbe sporazuma so zavezujoče samo za pogodbenice konvencije, ki so postale tudi pogodbenice protokola (z ratifikacijo, privolitvijo ali pristopom k protokolu) (Kyoto Protocol, 2012).

Kjotski protokol si s konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah deli namen, načela in institucije, vendar predstavlja okrepitev konvencijskih določil, saj države pogodbenice iz Aneksa I h konvenciji zavezuje k individualnim, pravno zavezujočim ciljem, ki omejujejo ali zmanjšujejo njihove izpuste toplogrednih plinov (Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah, 2012). Kjotski protokol upošteva pline, ki jih s svojo dejavnostjo v ozračje sprošča človek, to so: CO₂, N₂O, CH₄, HFCs in PFCs ter SF₆ (Cegnar, 2012).

Pomembna odlika Kjotskega protokola je, da vodilna gospodarstva sveta, ki so ga sprejela, zavezuje k obveznim ciljnim vrednostim izpustov toplogrednih plinov. Emisije držav, ki so sporazum ratificirale, predstavljajo 61 % svetovnih emisij in bodo v prvem ciljnim obdobju od 2008 do 2012 skušale zmanjšati emisije za najmanj 5 % v primerjavi z letom 1990. EU proizvaja okoli 21 % vseh emisij toplogrednih plinov. Zavezala se je, da jih bo v povprečju zmanjšala za 8 % glede na leto 1990. Države članice, ki cilja ne bodo dosegle, bodo morale plačati globo; leta 2005 bodo tako za vsako tono CO₂ preveč, morale plačati določeno vsoto (Cegnar, 2012).

- **Kjotski cilj**

Slovenija je oktobra 1998 podpisala, julija 2002 pa ratificirala Kjotski protokol, ki ji nalaga 8 % nižje emisije v obdobju od 2008 do 2012, kot jih je imela v izhodiščnem letu. Za pline CO₂, CH₄ in N₂O je bilo za izhodiščno leto izbrano leto 1986, za F-pline (HFC, PFC in SF₆) pa leto 1995. Slovenija je kot članica Evropske unije v njenem okviru obdržala svoj individualni cilj. Sedanja ocena je, da bo morala Slovenija do omenjenega obdobja emisije znižati na 18,6 Tg CO₂ ekv. (Česen, 2006, str. 13).

- **Kjotski mehanizmi**

Poleg domačih politik in ukrepov, s katerimi bodo države zmanjševale emisije TGP, Kjotski protokol uvaja še t. i. prožne mehanizme. Namen prožnih mehanizmov je pomagati razvitim državam doseči njihove cilje tako, da jim omogočajo zmanjševanje emisij tam, kjer je to cenovno najbolj ugodno. Istočasno s tem pospešujejo prenos tehnologij in pritek denarja v države v razvoju. Sodelovanje v teh mehanizmih je prostovoljno. Mehanizmi so trije (Kyoto protocol, 2012):

- Mehanizem skupnega izvajanja (ang. *Joint Implementation*)

Razvite države lahko prenesejo v ali pridobijo od katerekoli druge razvite države enote zmanjšanja emisij – ERU (ang. *emission reduction unit*), ki izhajajo iz projektnih aktivnosti, ki zmanjšujejo emisije TGP ali izboljšujejo odstranjevanje le-teh. Glavni načeli mehanizma skupnega izvajanja sta dodana vrednost in izhodiščno stanje. Dodana vrednost pomeni, da mora projekt nekaj spremeniti glede na stanje, ki bi bilo, če projekt ne bi bil izveden. Dodano vrednost ima lahko z vidika okolja, financiranja, tehnologije ali pravne ureditve. Da bi lahko ugotovili, za koliko projekt pripomore k zmanjšanju emisij, je treba definirati izhodiščno stanje (Joint implementation, 2012).

- Mehanizem čistega razvoja (ang. *Clean Development Mechanism*)

Mehanizem čistega razvoja je glavni mehanizem za premostitev razlik med razvitimi in razvijajočimi se državami. Ta mehanizem pomaga državam v razvoju doseganje trajnostnega razvoja, razvitim državam pa omogoča uporabo enot zmanjšanja emisij, ustvarjenih pri takih projektih, za doseganje njihovih zavez po protokolu (Clean Development Mechanism, 2012).

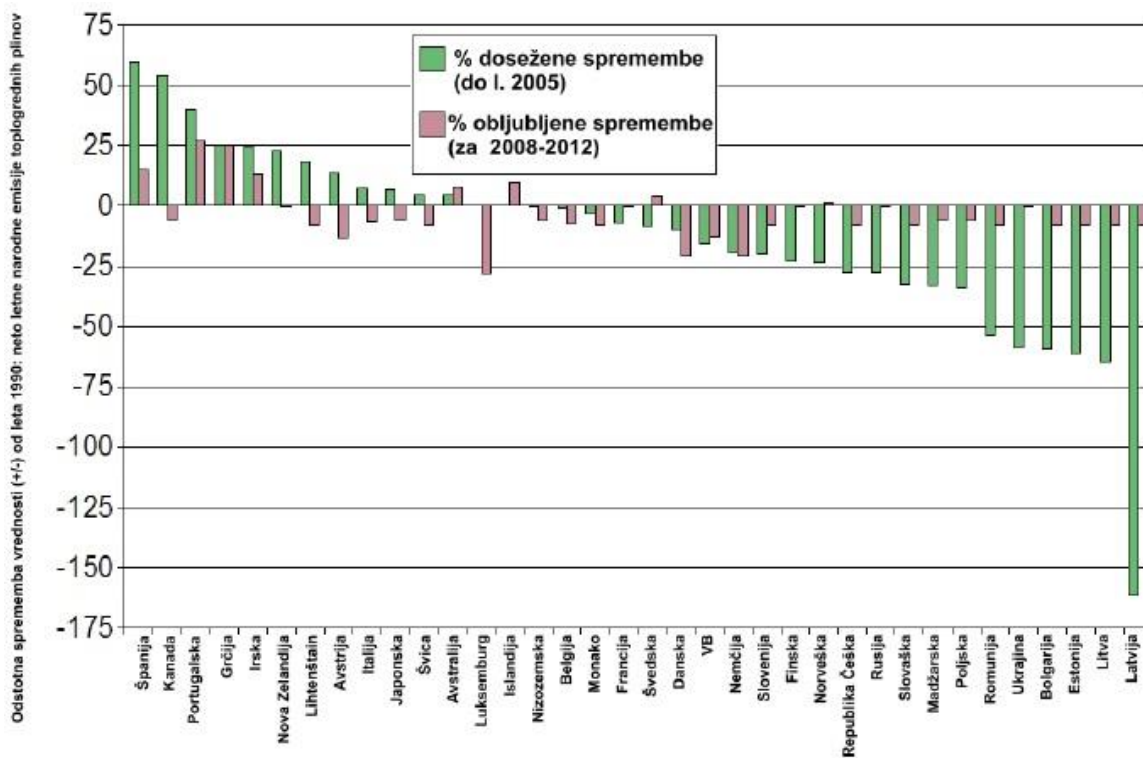
- Trgovanje z emisijami (ang. *Emissions Trading*)

Trgovanje z emisijami omogoča dvema subjektoma (državama ali podjetjema), ki morata zmanjševati emisije, da s svojimi emisijami trgujeta. Čeprav mnogi »pravico« do onesnaževanja in trg za trgovanje z emisijskimi dovolilnicami vidijo kot neetični pristop k zmanjševanju emisij TGP, je ta pristop v Kjotskem protokolu in tudi v EU trdno ukoreninjen. Emisije TGP prispevajo k spreminjanju podnebja ne glede na to, kje nastanejo, zato je vseeno, kje jih zmanjšamo. Učinek trgovanja naj bi bil iz tega vidika nevtralen (Emissions Trading, 2012).

Na sliki 3 so prikazane odstotne spremembe emisij toplogrednih plinov v zraku od začetnega leta 1990 do leta 2005 po posameznih državah ter obljubljene spremembe emisij, ki jih nameravajo države doseči od leta 2008 pa do leta 2012. Iz prikazanega grafa lahko

ugotovimo, da si večina držav prizadeva zmanjšati rast toplogrednih plinov, kar je tudi namen Kjotskega sporazuma.

Slika 3: Odstotni prikaz sprememb emisij toplogrednih plinov (1990-2005) ter napovedi o odstotni spremembi emisij od leta 2008 do 2012 za 36 držav podpisnic Kjotskega sporazuma

Vir: Kyoto Protocol, 2012

Prvo ciljno obdobje Kjotskega protokola, ki se izteče konec letošnjega leta, predstavlja pomemben prvi korak pri zmanjšanju emisij TGP. Njegov najpomembnejši prispevek je vzpostavitev mehanizmov, ki jih bomo v prihodnje lahko nadgrajevali (Cegnar, 2012). V drugem ciljnem obdobju za razliko od prvega ciljnega obdobja ne bo zavez Kanade, Ruske Federacije in Japonske (Mednarodna podnebna pogajanja, 2012). Tak dogovor zajema le 16 % svetovnih emisij, kar postavlja vprašanje o smiselnosti nadaljevanja izvajanja protokola. Težavo predstavljata predvsem največji onesnaževalki ZDA in Kitajska, sledijo Indija in države jugovzhodne Azije. ZDA je sicer ratificirala Kjotski protokol, vendar ga ni podpisala, saj naj bi to predstavljalo preveliko grožnjo ameriški ekonomiji. Hitro rastoča Kitajska, ki je podpisnica protokola, pa je zaradi statusa države v razvoju oproščena zmanjševanja emisij.

Eno temeljnih vprašanj prihodnjega podnebne dogovora je vprašanje podaljšanja Kjotskega protokola, ki je pogoj za večino držav v razvoju, ter določitev ambicioznejših ciljev zmanjševanja izpustov za države v razvoju, ki nimajo zavezujočih ciljev. Kjotski protokol trenutno pokriva manj kot tretjino izpustov toplogrednih plinov. Najhitreje se izpusti povečujejo v hitro rastočih gospodarstvih držav v razvoju in brez njihovega sodelovanja ni mogoče zaustaviti globalnega segrevanja (Mednarodna podnebna pogajanja, 2012).

2.1.2 Medvladni forum za podnebne spremembe

Medvladni forum za podnebne spremembe – IPCC (angl. *The Intergovernmental Panel on Climate Change*) je vodilna mednarodna organizacija za oceno podnebnih sprememb. Je znanstveni organ, ki ne izvaja raziskav in ne spremlja podnebnih podatkov, ampak objektivno in celovito preverja in ocenjuje najnovejše znanstvene, tehnične in socialno ekonomske informacije, ustvarjene po vsem svetu, ki so pomembne za razumevanje podnebnih sprememb. Pri tem prostovoljno sodeluje več tisoč znanstvenikov iz vsega sveta (Organization, 2012). Medvladni forum za podnebne spremembe sta leta 1988 skupaj ustanovila svetovna meteorološka organizacija (WMO) in program Združenih narodov za okolje (UNEP) in ga imenovala Medvladni forum za podnebne spremembe, zato lahko v njem sodelujejo vse države članice teh dveh organizacij (Kajfež Bogataj, 2008a, str. 153).

Osnovna naloga IPCC je svetu zagotavljati jasna in uravnotežena sporočila o razumevanju podnebnih sprememb. Pri tem je pravilo IPCC, da mora biti pomemben na političnem področju, vendar pa ne sme predpisovati odločevalcem in politikom, kaj naj storijo. Medvladni forum za podnebne spremembe je v svetovnem merilu vodilno strokovno telo za izdelavo ocen o podnebnih spremembah (Kajfež Bogataj, 2008a, str. 153).

IPCC v presledkih do šest let izdela in objavi svoje poročilo, med tem pa, odvisno od potreb, tudi krajša posebna poročila in tehnične dokumente. Doslej so bila izdelana štiri velika poročila, zadnje, četrto, leta 2007 (Kajfež Bogataj, 2008a, str. 154).

2.1.3 Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah (UNFCCC)

Okvirna konvencija o podnebnih spremembah (ang. *The United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC*) predstavlja splošen okvir medvladnih ukrepov na področju reševanja problemov, povezanih s podnebnimi spremembami. Konvencija priznava, da je podnebni sistem nekaj nedeljivega, kar je skupno vsem nam, ter poudarja, da lahko njegovo stabilnost omajajo industrijski in drugi izpusti ogljikovega dioksida in ostalih toplogrednih plinov. Konvencija ima skoraj univerzalno članstvo, saj jo je ratificiralo 189 držav. V veljavo je stopila 21. marca 1994 (Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah, 2012). Slovenija je Konvencijo ratificirala 1.12.1995 (Zmanjšanje emisij TGP, 2012).

Vlade posameznih držav v skladu s konvencijo (The United Nations Framework Convention on Climate Change, 2012):

- spremljajo in poročajo o izpustih toplogrednih plinov, nacionalnih politikah in najboljših praksah;

- uvajajo nacionalne strategije za boj proti izpustom toplogrednih plinov in za prilagajanje pričakovanim učinkom, kar vključuje zagotavljanje finančne in tehnološke pomoči državam v razvoju pri njihovem boju s podnebnimi spremembami;
- sodelujejo pri pripravi na prilagoditev učinkom podnebnih sprememb.

Konvencija v drugem členu opredeljuje splošni cilj, ki je »ustalitev koncentracije toplogrednih plinov v ozračju na taki ravni, ki bo preprečila nevarno antropogeno poseganje v podnebni sistem.« Ta raven naj bi bila dosežena v časovnem obdobju, ki bi ekosistemom omogočal naravno prilagoditev na podnebne spremembe, zagotavljal nemoteno pridelovanje hrane ter omogočal trajnostni gospodarski razvoj (Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah, 2012).

Konvencija države podpisnice¹ deli v tri skupine (Zmanjšanje emisij TGP, 2012):

- države Aneksa I (razvite države; sem sodi tudi Slovenija),
- države Aneksa II (razvite države, ki finančno podpirajo zmanjševanje emisij v državah v razvoju),
- države v razvoju (Države v razvoju v okviru Konvencije nimajo nobenih obvez; ko je država dovolj razvita prostovoljno zaprosi da postane država Aneksa I.).

Največje breme boja proti podnebnim spremembam nosijo industrializirane države, saj te predstavljajo vir večine preteklih in sedanjih izpustov toplogrednih plinov. Te države konvencija poziva k najstrožjim ukrepom za zmanjšanje količin tega, kar prihaja iz njihovih dimnikov in izpušnih cevi ter k zagotavljanju sredstev za podobne ukrepe drugod po svetu. Konvencija od industrializiranih držav zahteva natančne in redne popise izpustov toplogrednih plinov (Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah, 2012).

Konvencija poudarja, da je le »okvirni« dokument - nekaj kar bo sčasoma dopolnjeno in izboljšano tako, da bodo ukrepi za boj proti globalnemu segrevanju in podnebnim spremembam bolj osredotočeni in učinkoviti. Prvi dodatek h konvenciji je bil sprejet leta 1997 in je znan pod imenom Kjotski protokol (Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah, 2012).

2.2 Slovenija

Krovna institucija v Sloveniji za področje zmanjševanja emisij toplogrednih plinov je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. Na ministrstvu pripravljajo strateške in operativne dokumente, pravne akte s področja podnebnih sprememb, skrbijo za poročanje in spremljanje izvajanja. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje ima med drugim tudi pristojnosti na področju ravnanja z odpadki. Izredno pomembno je udi Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, ki

¹ Seznam držav, ki spadajo v posamezno skupino je predstavljen v Prilogi 1.

pokriva delovna področja prometa in prometne infrastrukture, energetike, učinkovite rabe in obnovljivih virov energije, stanovanjske politike in naloge na področju prostora.

2.2.1 Nacionalni operativni program zmanjševanja emisij TGP

Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (v nadaljevanju OP-TGP) je Vlada RS sprejela julija 2003. Popravljen je bil leta 2004, v letu 2006 pa je bila pripravljena revizija - Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012. Leta 2009 je bil sprejet nov Operativni program (OP-TGP-1) (Zmanjšanje emisij TGP, 2012).

OP-TGP je namenjen izvrševanju obveznosti iz Kjotskega protokola in opredeljuje ključne instrumente, obveznosti posameznih sektorjev pri uvajanju teh instrumentov ter prilagajanje instrumentov, ob upoštevanju kriterija čim manjših stroškov, za izpolnitev Kjotskih obveznosti (Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012, 2009, str. 4).

Bistveni ukrepi za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, ki so predstavljeni v OP-TGP (Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012, 2009, str. 87):

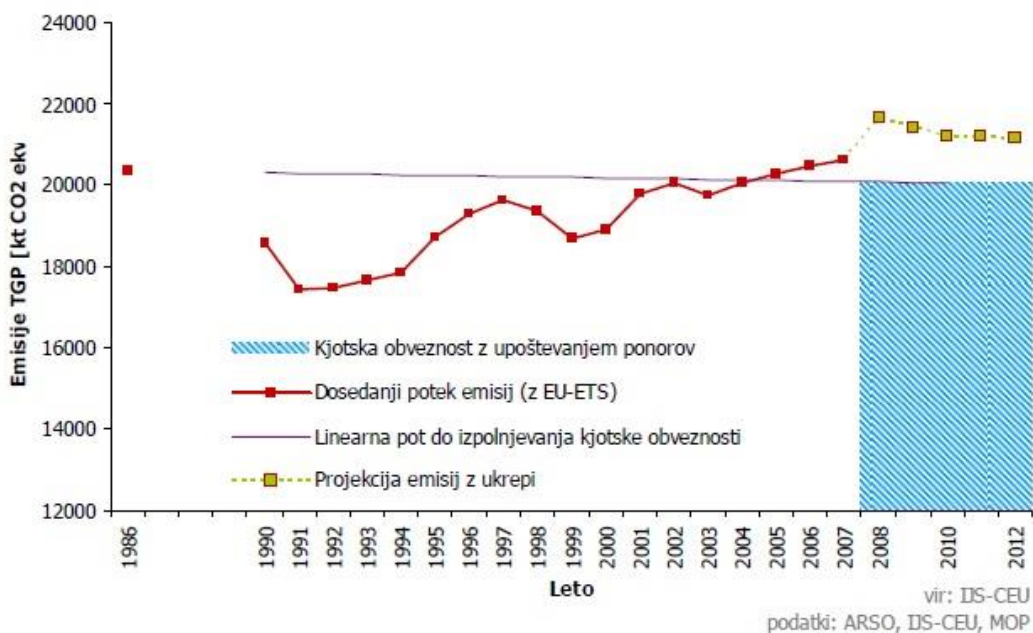
- spodbujanje rabe obnovljivih virov energije kot vira toplote,
- spodbujanje energetske učinkovitosti v javnem sektorju,
- okoljska dajatev za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida,
- sistem trgovanja s pravicami do emisije toplogrednih plinov,
- spodbujanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije ter soproizvodnje toplote in električne energije,
- energetska označevanje in minimalni standardi za izdelke in naprave,
- zmanjšanje izpustov iz osebnih vozil,
- spodbujanje javnega potniškega prometa,
- spodbujanje rabe biogoriv,
- izobraževanja, ozaveščanja javnosti in promocija.

OP TGP-1 je usklajen z razvojnimi cilji države. Zmanjševanje emisij toplogrednih plinov se uvršča med prednostne naloge Nacionalnega programa varstva okolja, poleg tega bo nujno pripraviti tudi dolgoročno vizijo prehoda na nizko-ogljico družbo. Dolgoročna strategija bo opredeljevala zlasti cilje zmanjševanja emisij TGP in usmeritve ter ukrepe za optimalno upravljanje prehoda na družbo z nizkimi izpusti toplogrednih plinov. Za to je ključno povezovanje sektorskih politik, zlasti prometne, energetske, stanovanjske, okoljske, prostorske in kmetijske, ter ustrezna umestitev podnebne politike v širšo razvojno politiko (Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012, 2009, str. 12).

V spodnjem diagramu, ki ga prikazuje slika 4, lahko vidimo, da je Slovenija že v letu 2008 presegla dovoljeno količino emisij TGP za okvirno mio ton CO² ekv., kar pomeni, da bo

morala za izpolnitev kjotske obveznosti bolj uspešno izvajati predlagane ukrepe zmanjšanja emisij TGP. Projekcija, ki je na diagramu označena z rumenimi kvadrati, sicer predvideva zmanjšanje emisij, vendar ne v zadostni meri.

Slika 4: Dovoljene emisije TGP po Kjotskem protokolu (modri stolpci), dosednji potek emisij TGP v obdobju 1990-2007, projekcije emisij TGP za obdobje 2008-2012 ter linearna pot od baznih emisij do ciljnih emisij iz Kjotskega protokola

Vir: Vlada RS, Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012 (OP TGP-1), 2009, str. 6.

3 JAVNI SKLAD KOT INSTRUMENT V BOJU PROTI PODNEBNIH SPREMEMBAM: PRIMER EKO SKLADA

V Sloveniji poznamo več javnih skladov, ki delujejo v okviru svojega področja. Eden od takih, po mojem mnenju zelo pomemben, je tudi Eko sklad, ki v obliki kreditov in subvencij sofinancira okoljske naložbe in s tem veliko prispeva k boljši okoljski bilanci. V nadaljevanju diplomske naloge bom zato govoril o Eko skladu, javnem skladu, ki vedno bolj pridobiva na svojem pomenu.

3.1 Javni oziroma državni skladi

Javni sklad je v Zakonu o javnih skladih (Ur. l. RS, št. 77/2008) opredeljen kot pravna oseba javnega prava, ki upravlja in razpolaga s premoženjem, ki ga je država ali lokalna skupnost namenila za zagotavljanje javnega interesa. Po nalogi, ki jo opravlja, je finančni instrument za

financiranje dejavnosti javnega pomena oziroma posameznih nalog javnega pomena iz pristojnosti države ali lokalne skupnosti.

Javni sklad ima tri temeljne elemente: pravno osebnost javnega prava, premoženje in javni interes. Vsi elementi morajo biti izpolnjeni, če hočemo oblikovati javni sklad in po tem se tudi razlikuje od drugih organizacij, npr. od zasebnih skladov ali ustanov na eni strani, pa tudi od javnih zavodov na drugi strani. Njihova nadaljnja značilnost je opredelitev ustanovitelja, ki je lahko zgolj država ali lokalna skupnost, ne pa tudi kakšna druga organizacija. Torej so javni skladi institucije, ki so v lasti Republike Slovenije ali občin, ki so nanje prenesle opravljanje nekaterih dejavnosti, ki so v javnem interesu. Vse do leta 2000, ko je bil sprejet Zakon o javnih skladih, so bili ustanovljeni s posebnimi zakoni ali v okviru področnih zakonov. Med seboj so se razlikovali po pravnoorganizacijskih oblikah (kot javni zavodi, kot finančne organizacije brez določene pravnoorganizacijske oblike ali kot organizacijske enote znotraj posameznih ministrstev) (Trpin, 2000, str. 234).

3.2 Skladi kot finančni instrumenti – dajalci državnih pomoči

Poleg proračunske oblike javnih potreb oziroma javnih izdatkov, finančnih programov in posebnih računov, dobiva v zadnjih desetletjih pomembno mesto pri zadovoljevanju teh potreb tako imenovano financiranje s pomočjo skladov.

Medtem ko je proračun načrt prihodkov in izdatkov, iz katerih se financirajo vse javne potrebe na področju neke politično teritorialne enote, je sklad finančni instrument, s pomočjo katerega se financirajo posamezni, vnaprej določeni izdatki. Financiranje s pomočjo sklada predstavlja odstopanje od načela proračunske enakosti, ki zahteva, da se vsi izdatki in dohodki v proračunu prikažejo v enakem aktu, kateri mora obsegati celotno aktivnost države. To odstopanje povzroča problem celovitega pregleda za skupno financiranje države ter lahko pripelje do obilice ali pomanjkanja sredstev za financiranje določenih potreb, medtem ko drugi skladi (npr. vzajemni skladi) teh problemov nimajo. Kljub temu ima financiranje s pomočjo skladov v primeru s proračunskim financiranjem določene prednosti (Pernek, 1999, str. 374).

Med najpomembnejše prednosti financiranja družbenih potreb s pomočjo skladov prištevamo (Pernek, 1999, str. 375):

- neporabljeni sredstva iz sklada se prenesejo v naslednje leto, kar pa ni primer s proračunskimi sredstvi. To je tudi razlog, da se sredstva skladov porabljajo racionalneje kakor sredstva proračuna. Proračunska sredstva namreč, če se ne porabijo, »ugasnejo«, kar pomeni, da jih je bolje uporabiti, tudi če to ni nujno, npr. iz strahu, da bi se zaradi neporabljenih sredstev prihodnji proračun zmanjšal;
- omejitev financiranja s sredstvi sklada samo za določene ožje javne potrebe olajša in pospeši, da se te potrebe popolneje zadovoljijo;

- mnogi skladi imajo tudi posebne organe upravljanja, ki zaradi svoje strokovnosti, večje zainteresiranosti za delo sklada zagotavljajo, da se ta sredstva racionalneje porabljajo.

3.3 Eko sklad

Slovenski okoljski javni sklad (v nadaljevanju Eko sklad) je največja finančna ustanova v Sloveniji, namenjena spodbujanju različnih okoljskih naložb na področju varstva okolja, ki zagotavljajo merljive okoljske učinke. V ta namen za financiranje naložb varstva okolja pravnih oseb, lokalnih skupnosti, samostojnih podjetnikov in občanov dodeljuje posojila z ugodno obrestno mero ter nepovratne finančne spodbude občanom, lahko pa za doseganje namena uporablja tudi druge oblike spodbud kot so npr. garancije ali druge oblike poroštev, vlaganje sredstev v kapitalske družbe. Poleg tega pa je pomembna tudi dejavnost Eko sklada na področju informiranja in ozaveščanja javnosti o pomembnosti naložb varstva okolja ter o novih in v praksi uspešno preizkušenih tehnologijah in izdelkih varstva okolja (Eko sklad, 2012).

Eko sklad je bil ustanovljen kot neprofitna finančna organizacija za kreditiranje naložb na področju varstva okolja s posojili z ugodno obrestno mero z Zakonom o varstvu okolja leta 1993. Eko sklad lahko v svojem imenu in za tuj račun opravlja tudi posle pridobivanja in usmerjanja posojil za namene varstva okolja. Kot delniška družba je z delovanjem pričel leta 1994. Njegovo delovanje je opredeljeno v Statutu Ekološko razvojnega sklada Republike Slovenije (Statut Ekološko razvojnega sklada Republike Slovenije, 1996).

Poslanstvo Eko sklada je spodbujanje varovanja okolja kot sestavine trajnostnega razvoja, njegovi okoljski cilji pa izhajajo iz nacionalnega programa varstva okolja in okoljske politike Evropske unije (Eko sklad, 2012).

Eko sklad je dokaj močan vzvod za povečanje obsega okoljevarstvenih projektov – razlika med tržno in ugodno obrestno mero predstavlja vzvod za okoljevarstvene investicije in angažiranje lastnih sredstev investitorjev za njihovo realizacijo. Posledica tega je visoka multiplikacijska moč sklada, ki je pomemben kot aktivator investicijskih sredstev obremenjevalcev okolja (Eko sklad, 2012).

3.4 Namen Eko sklada

Zakon o javnih skladih v 4. členu navaja namen in cilje Eko sklada. Sklad spodbuja razvoj na področju varstva okolja z dajanjem kreditov, dodeljevanjem nepovratnih sredstev oziroma poroštev za okoljske naložbe in z drugimi oblikami pomoči. Sklad spodbuja naložbe, ki so skladne z nacionalnim programom varstva okolja, nacionalnim energetskega programom, skupno okoljsko in energetskega politiko Evropske unije ter operativnimi in akcijskimi programi, sprejetimi na njihovi podlagi (Eko sklad, 2010).

Ustanovitveni akt v 7. členu določa, da Eko sklad za doseganje namena opravlja naslednje naloge:

- spodbuja naložbe v infrastrukturo varstva okolja na državni in lokalni ravni;
- spodbuja naložbe v izrabo obnovljivih virov energije;
- spodbuja ukrepe učinkovite rabe energije ali zmanjševanja obremenitve okolja;
- spodbuja naložbe s področja okoljskih tehnologij, ki preprečujejo, odpravljajo ali zmanjšujejo obremenjevanje okolja;
- sofinancira različne oblike informiranja, svetovanja, izobraževanja in ozaveščanja javnosti;
- finančne naloge zbiranja, upravljanja in namenske porabe sredstev, pridobljenih iz plačila za sanacijo posledic rudarskih del skladno z zakonom o rudarstvu;
- druge strokovne in organizacijsko-tehnične naloge.

Zgoraj navedene naloge lahko Eko sklad opravlja tudi v imenu in za račun ustanovitelja iz sredstev državnega proračuna ter drugih sredstev v skladu z veljavnimi predpisi ali iz sredstev Evropske unije (Akt o ustanovitvi Eko sklada, Slovenskega okoljskega javnega sklada, 2009).

Sredstva za opravljanje nalog ali dela nalog se dodelijo Eko skladu na podlagi posebne pogodbe med pristojnim ministrstvom in skladom v skladu s predpisi o javnih skladih, javnih finančah in resornimi predpisi. S pogodbo se podrobneje določijo obseg, namen in pogoji opravljanja nalog oziroma dodeljevanja sredstev. K pogodbam, ki jih sklad sklene z drugimi ministrstvi, da predhodno soglasje ministrstvo, pristojno za varstvo okolja.

Sklad z namenom učinkovitejšega opravljanja nalog s področja svojega dela sodeluje z drugimi javnimi finančnimi institucijami in ministrstvi ter z domačimi in mednarodnimi zasebnimi finančnimi institucijami (Eko sklad, 2012).

3.5 Viri financiranja in namensko premoženje sklada

Viri sredstev, s katerimi sklad upravlja in jih dodeljuje za račun drugih oseb, so lahko sredstva proračuna, sredstva Evropske unije ali sredstva drugih domačih in tujih oseb. Sklad pridobiva sredstva na podlagi pogodbe, ki določa način in pogoje izpolnjevanja obveznosti (Eko sklad, 2010).

Namensko premoženje sklada je premoženje, ki ga sklad uporablja za doseganje svojega namena. Sklad namenskega premoženja je lastni vir, ki ga ustanovitelj skladno z zakonom, ki ureja področje varstva okolja, namenja za doseganje namena sklada in predstavlja osnovni kapital sklada. Premoženje je lahko zagotovljeno v denarju ali kot stvarni vložek (Akt o ustanovitvi Eko sklada, Slovenskega okoljskega javnega sklada, 2009)

Sredstva za poslovanje sklada se zagotavljajo iz prihodkov od upravljanja namenskega premoženja sklada, iz presežka prihodkov nad odhodki in po pogodbah o opravljanju nalog v imenu in za račun ustanovitelja, sklenjenih v skladu s predpisi o javnih skladih, javnih financah in resornimi predpisi (Akt o ustanovitvi Eko sklada, Slovenskega okoljskega javnega sklada, 2009).

Eko sklad je v letu 2009 prevzel nekatere naloge Ministrstva za okolje in prostor in s tem postal izvajalec programov sofinanciranja naložb v okoljsko učinkovite naprave. Za izvajanje teh programov je Eko sklad pridobival sredstva iz proračuna Republike Slovenije. Z letom 2010 pa je finančni vir za izvedbo programov zagotovljen izven proračuna, in sicer kot dodatek za učinkovito rabo energije k ceni goriv. Sprememba vira financiranja je bila nujna, saj so bila proračunska sredstva vedno zagotovljena v premajhnem obsegu in glede na projekcije potreb po finančnih virih, je bilo financiranje programa iz proračuna na dolgi rok nevzdržno (Eko sklad, 2010).

3.6 Instrumenti Eko sklada

Ustanovitveni akt Eko sklada v 8. členu navaja, da sklad za opravljanje nalog lahko uporablja naslednje instrumente:

- posojila z ugodno obrestno mero;
- garancije in druge oblike poroštev;
- kapitalske naložbe (statusno partnerstvo);
- finančne instrumente, kjer je možna sprememba oblike financiranja v lastniški delež v podjetju;
- finančni zakup, kot ga opredeljuje zakon, ki ureja področje bančništva;
- nepovratna sredstva, vključno s subvencioniranjem obrestne mere oziroma stroškov, povezanih s posojili.

Eko sklad lahko uporablja omenjene instrumente tudi pri opravljanju svojih dejavnosti, ki niso vezane na upravljanje z namenskim premoženjem. Prav tako lahko Eko sklad s soglasjem ustanovitelja dodeljuje lastna nepovratna sredstva iz tistega dela presežka prihodkov nad odhodki, ki presega potreben presežek za ohranjanje realne vrednosti sklada namenskega premoženja sklada glede na stopnjo inflacije v Republiki Sloveniji (Ustanovitveni akt Ekološkega sklada Republike Slovenije, javnega sklada, 2004).

3.7 Dejavnosti Eko sklada

Temeljna dejavnost Eko sklada je kreditiranje okoljskih naložb za obvladovanje in zmanjševanje onesnaženosti voda, tal in zraka ter emisij hrupa in sevanj, za smotrno ravnanje

z odpadki, za zmanjševanje okoljskih tveganj ter za ohranjanje in varstvo biotske raznovrstnosti in genskih virov (Eko sklad, 2011).

Dejavnosti sklada določa Zakon o javnih skladih. Eko sklad ne izkorišča vseh instrumentov, ki so mu na voljo po ZJS, kar pomeni, da ima še nekaj prostora za širitev dejavnosti. Dejavnosti sklada so lahko (Ustanovitveni akt Ekološkega sklada Republike Slovenije, javnega sklada, 2004):

- financiranje naložb varstva okolja s krediti z ugodno obrestno mero;
- izdajanje garancij ali drugih oblik poroštev za naložbe varstva okolja;
- refinanciranje in drugo izvedeno financiranje naložb varstva okolja;
- finančno in drugo posredništvo v zvezi z naložbami varstva okolja;
- upravljanje s sredstvi državnega proračuna in Evropske unije, ki so namenjena naložbam varstva okolja in drugim nalogam, povezanim z izvajanjem varstva okolja in ohranjanjem narave;
- opravljanje tehničnih in strokovnih opravil v zvezi s financiranjem naložb varstva okolja iz sredstev državnega proračuna, Evropske unije in drugih domačih in tujih fizičnih in pravnih oseb;
- priprava in posredovanje programov financiranja naložb varstva okolja ter drugo ekonomsko in finančno svetovanje, tehnična pomoč in usposabljanje;
- promoviranje novih in v praksi uspešno preizkušenih tehnologij in izdelkov varstva okolja;
- vodenje baz podatkov o programih in potrebnih naložbah varstva okolja, stopnji pripravljenosti posameznih projektov in razpoložljivih sredstvih za njihovo uresničenje;
- obveščanje javnosti in javne predstavitve sklada ter organiziranje izobraževanja investitorjev;
- druge dejavnosti, povezane z naložbami varstva okolja.

3.7.1 Krediti

Ugodni krediti so pomemben javnofinančni instrument za financiranje naložb na področju varstva okolja, ki se dopolnjuje z ostalimi javnofinančnimi instrumenti, kot so namenska finančna sredstva iz okoljskih taks, nepovratna sredstva iz proračuna Ministrstva za kmetijstvo in okolje ter sredstva programov in skladov Evropske unije (Eko sklad, 2012).

Eko sklad omogoča kreditiranje naložb tudi na drugih področjih varstva okolja. Kreditiranje naložb pravnih in fizičnih oseb v učinkovito ravnanje in gospodarjenje z odpadki se nanaša na spodbujanje sodobnih metod zbiranja, razvrščanja, predelave in ponovne uporabe odpadkov. Osnovni cilj varstva okolja na področju ravnanja z odpadki je namreč povečanje snovne in energijske izrabe odpadkov ter zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Pri kreditiranju občanov na področju ravnanja z odpadki pa gre za naložbe v zamenjavo azbestnih strešnih

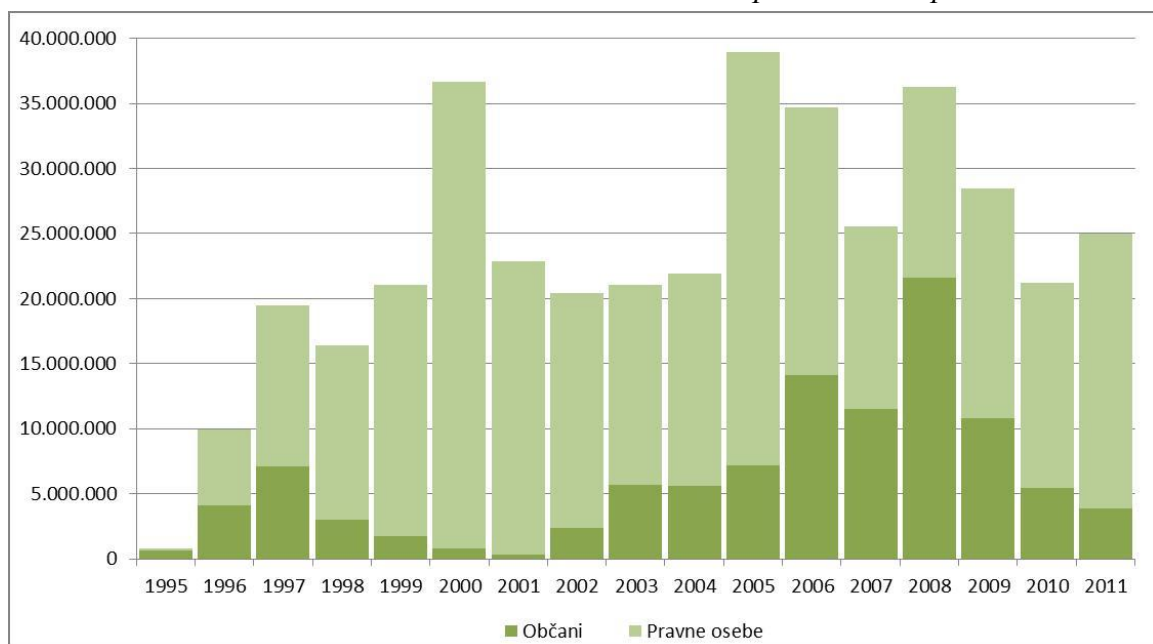
kritin, kjer je predpisano ustrezno odstranjevanje in odlaganje strešnih kritin, ki vsebujejo azbestna vlakna (Eko sklad, 2011).

Prejemniki spodbud Eko sklada so gospodarske družbe, občine in izvajalci obveznih lokalnih gospodarskih javnih služb varstva okolja, druge pravne osebe in samostojni podjetniki ter občani, ki izvajajo naložbe na področjih varstva okolja, zlasti varstva zraka in podnebja, ravnanja z odpadki in varstva voda. Krediti Eko sklada so na voljo za vse vrste okoljskih naložb skladno s prioriteta, ki jih določa veljavna zakonodaja. V ta namen se izvajata dva programa (Eko sklad, 2011):

- program kreditiranja okoljskih naložb gospodarskih družb, občin in drugih pravnih oseb ter samostojnih podjetnikov;
- program kreditiranja občanov.

Slika 5 prikazuje višine dodeljenih kreditov za občane in pravne osebe po posameznih letih. Že od začetka delovanja Eko sklad največ kreditov dodeli za pravne osebe. Pri občanah je mogoče opaziti rast povpraševanja po kreditih med leti 2003 in 2008, ko je povpraševanje doseglo vrh. Zadnja leta pa je Eko sklad pred velikim izzivom, kako zajezi padec povpraševanja po kreditih in z ugodnimi ter varnimi krediti prepričati občane in podjetja.

Slika 5: Višina odobrenih kreditov za občane in pravne osebe po letih

- **Program kreditiranja okoljskih naložb gospodarskih družb, občin in drugih pravnih oseb ter samostojnih podjetnikov**

Kreditni Eko sklada so namenjeni pravnim osebam in samostojnim podjetnikom za različne naložbe s področja varstva okolja, prednostno pa Eko sklad kreditira naložbe v zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, to so naložbe v ukrepe učinkovite rabe energije in rabe

obnovljivih virov energije. Višina razpisanih sredstev po javnem pozivu 48PO12 znaša 25 milijonov EUR (Javni poziv za kreditiranje okoljskih naložb 48PO012, 2012).

Trenutno ima sklad možnost, da okoljske naložbe financira le z dodeljevanjem dolgoročnih posojil z ugodno obrestno mero, pri čemer lahko financira do 90 % upravičenih stroškov take naložbe. Pri tovrstnih naložbah je največji problem zavarovanje vračila danega posojila, saj družba - kreditojemalec največkrat ne more ponuditi skladu prvovrstnega zavarovanja, tako da se v skladu s poslovno politiko sklada tovrstni krediti največkrat zavarujejo z zastavo premičnin in nepremičnin, ki so predmet kreditirane naložbe. To pa pomeni, da je kvaliteta zavarovanja odvisna predvsem od uspešnosti poslovanja družbe, saj je vrednost premoženja družbe v tem primeru vezana na uspešnost poslovanja, ker je premoženje v večjem delu angažirano za upravljanje financirane dejavnosti (Eko sklad, 2012).

Pogoji kreditiranja so naslednji (Javni poziv za kreditiranje okoljskih naložb 48PO012, 2012):

- Obrestna mera

Najnižja letna obrestna mera za kredite, dodeljene po tem pozivu je odvisna od namena za katerega upravičenec zaprosi. Za naprave za proizvodnjo ali soproizvodnjo električne energije je obrestna mera določena v višini trimesečnega EURIBOR + najmanj 1,5 % oziroma višji fiksni pribitek, ki ne zagotavlja pomoči države, tako da je višina skupne obrestne mere na dan prvega nakazila kredita enaka višini veljavne referenčne obrestne mere za izračun državne pomoči, določene skladno s Sporočilom Komisije o spremembi metode določanja referenčnih obrestnih mer in diskontnih stopenj (Ur. l. EU, C14/6, str. 6) povečane skladno s predpisi o državnih pomočeh. Za vse ostale namene je določena obrestna mera trimesečni EURIBOR + 1,5 %.

- Odplačilna doba

Odplačilna doba je krajša ali enaka dobi vračila naložbe, ki je izkazana v vlogi za kredit. V nobenem primeru ne more presegati 15 let z vključenim moratorijem, oziroma največ 5 let za namene nakupa opreme in vozil. Kredit se lahko odobri tudi za daljše obdobje, vendar mora v tem primeru kreditojemalec ob vsakokratnem poteku veljavnosti predložiti dokazilo, ki je podlaga za nadaljnje opravljanje dejavnosti. Moratorij na odplačilo glavnice je lahko največ eno leto. Predmet naložbe mora ostati v lasti kreditojemalca do konca odplačila kredita.

- Višina kredita

Višina posameznega kredita je navzgor omejena na 2 milijona EUR, najnižji znesek kredita pa znaša 25.000 EUR. Odvisno od namena investicije je določen delež kredita, ki je lahko upravičencu priznan v deležu od 75 % do 90 % priznanih stroškov naložbe. Na osnovi

vrednotenja po okoljskih merilih se ta najvišji delež kredita lahko zniža še za največ 20 %. Višina odobrenega kredita se lahko zniža tudi glede na kreditno sposobnost vlagatelja in kakovost zavarovanja kredita, nanj pa lahko vplivajo tudi omejitve pomoči po načelu »de minimis«.

Pogoji dodeljevanja kreditov so naslednji (Javni poziv za kreditiranje okoljskih naložb 48PO012, 2012):

- Splošni pogoji
 - naložba, ki je predmet vloge za dodelitve kredita, v času oddaje vloge ne sme biti začeta pred dnevom objave javnega poziva;
 - dokumentacija, povezana z naložbo ne sme biti starejša od treh let od datuma oddaje vloge za kredit;
 - priznani stroški naložbe so vsi stroški v zvezi z izvedbo naložbe, razen stroškov nakupa zemljišč;
 - kredit lahko pravna oseba pridobi le za naložbe, ki še s strani Eko sklada niso bile kreditirane;
 - skupna zadolženost kreditojemalca ne sme preseči 10 milijonov EUR.

- Okoljska merila

Vloge za pridobitev kredita se vrednotijo po okoljskih merilih glede na pričakovane okoljske učinke naložbe. Osnova so podatki o pričakovanih merljivih okoljskih učinkih naložbe in o stanju in vplivih na okolje pred izvedbo naložbe.

Ugotavlja se izpolnjevanje naslednjih kriterijev:

- splošni okoljski kriteriji (največ 40 točk) (načela trajnostnega razvoja, prednostni okoljski cilji in učinkovitost ravnanja z okoljem);
- ustreznost tehnološke rešitve (največ 20 točk);
- stopnja ogroženosti okolja (največ 40 točk) (zavarovana območja, občutljivejša in manj občutljiva območja, zmanjšanje emisij v okolje, zmanjšanje porabe naravnih virov in energije ter sanacija okolja).

V postopku okoljskega vrednotenja je možno doseči največ 100 točk. Vsa okoljska merila pa so podrobneje opredeljena v dokumentaciji za prijavo na poziv.

- Omejitve glede pomoči po pravilu »de minimis«

Skupna višina pomoči "de minimis", ki jih prejme upravičenec, ne sme preseči 200.000 EUR v katerem koli obdobju treh proračunskih let oz. 100.000 EUR za podjetja, ki delujejo v cestnoprometnem sektorju. Podatke o spodbudah po tem pravilu, ki so že bile dodeljene

upravičencu, Eko sklad pred dodelitvijo preveri pri pristojni službi na Ministrstvu za finance. Dejanska višina pomoči, ki jo z ugodnim kreditom dodeli Eko sklad, se izračuna na dan prvega nakazila kredita, o čemer so kreditorejmalci pisno obveščeni.

- Zavarovanje kredita

Dodeljeni kredit je potrebno ustrezno zavarovati s štirimi bianco menicami s pooblastilom za izpolnitev in z enim ali z več od naslednjih zavarovalnih instrumentov:

(1) prvovrstnim zavarovanjem, opredeljenim z vsakokrat veljavnimi predpisi Banke Slovenije; (2) poroštvom občine; (3) zavarovalno polico zavarovalnice, ki je pridobila dovoljenje pristojnega organa za opravljanje kreditnih zavarovalnih poslov; (4) hipoteko na tržno zanimivi nepremičnini; (5) zastavo tržno zanimivih premičnin; (6) zastavo vrednostnih papirjev, ki po predpisih iz prve točke tega odstavka niso opredeljeni kot prvovrstno zavarovanje; (7) drugimi, po posebnem predhodnem dogovoru za Eko sklad sprejemljivimi zavarovanji, ki nudijo zadostno zavarovanje za izpolnitev dolžnikovih obveznosti.

Največ kreditnih pogodb v letu 2011 je bilo podpisanih za investicije zmanjševanja emisij TGP z ukrepi obnovljivih virov energije (v nadaljevanju OVE), kar predstavlja 56 % podpisanih pogodb. Sledijo jim investicije v zmanjševanje emisij TGP z ukrepi učinkovite rabe energije (v nadaljevanju URE) (29 %), zmanjševanje drugih emisij v zrak (6 %), ravnanje z odpadki (5 %) in varstvo voda in učinkovita raba vode (4 %) (Eko sklad, 2011).

V letu 2011 je Eko sklad odobril za 24.980.294 EUR kreditov, kar je sicer za 18 % več kot v letu 2010, vendar kljub temu manj kot v letu 2009 in 2008, ko je bil obseg odobrenih kreditov na eni izmed najvišjih ravni. Razloge za manjši obseg kreditiranja okoljskih naložb v zadnjih letih lahko iščemo pri kreditiranju okoljskih naložb občanov, katerim so bile v letu 2010 in 2011 za istovrstne naložbe na voljo tudi nepovratne finančne spodbude. Glede na dejstvo, da se kredit Eko sklada in nepovratna sredstva pri posamezni naložbi izključujeta, so se občani raje odločali za pridobitev nepovratnih sredstev. Ne gre pa zanemariti tudi gospodarske krize, ki se pri pravnih osebah kaže v njihovem slabšem finančnem položaju, in se v tem času v manjši meri odločajo za okoljske naložbe. Poleg tega pa vse pravne osebe ne zmorejo zagotoviti ustreznega zavarovanja vračila kredita (Eko sklad, 2011).

Eko sklad je v letu 2011 odobril 342 kreditov v skupnem znesku 24.980 EUR, od tega je bilo podpisanih 266 pogodb v vrednosti 23.841 EUR. Za občane je bilo dodeljenih 218 kreditov v skupni vrednosti 2.879 EUR, za pravne osebe pa 48 kreditov s skupni vrednosti 20.962 EUR. Porazdelitev zneskov podpisanih kreditnih pogodb po področjih varstva okolja in vrstah kreditorejmalcev je prikazana v tabeli 1.

Tabela 1: Podpisane kreditne pogodbe v letu 2011 po posameznih namenih varstva okolja

	ZRAK		VODA		ODPADKI		SKUPAJ	
	število	vrednost	število	vrednost	število	vrednost	število	vrednost
občani	163	2.394.000	15	150.000	40	335.000	218	2.879.000
pravne osebe	42	18.981.000	2	889.000	4	1.092.000	48	20.962.000
SKUPAJ	205	21.375.000	17	1.039.000	44	1.427.000	266	23.841.000
delež (%)		89,7		4,3		6,0		100,0

Vir: Eko Sklad, 2011

Program kreditiranja občanov

Eko sklad že od začetka delovanja izvaja program kreditiranja občanov z namenskimi krediti, katerih pogoji so ugodnejši od tržnih. Vse od leta 2002 je ta segment pridobival na veljavnosti in v letu 2008 dosegel najvišjo skupno vrednost podpisanih kreditnih pogodb. Po letu 2008 se je Eko sklad soočil z velikim upadom povpraševanja po kreditih, krivdo za to pa lahko iščemo v več vzrokih. Globalna gospodarska kriza je vsekakor vplivala na manjšo stopnjo investicij v ukrepe URE in OVE. Ne gre pa zanemariti tudi vpliva javnih pozivov, po katerih lahko občani pridobijo nepovratna sredstva za praktično iste naložbe. Kot kažejo podatki, imajo investitorji večji interes, da pridobijo nepovratna sredstva, kot pa ugoden kredit.

Kredit sklada (Javni poziv za kreditiranje okoljskih naložb občanov 47OB012, 2012) je lahko dodeljen občanom za:

- naložbe na področju rabe obnovljivih virov energije za ogrevanje prostorov in pripravo sanitarne tople vode;
- gradnjo ali nakup nizkoenergijske in pasivne stanovanjske stavbe;
- obnovo obstoječih stanovanjskih stavb (toplotna izolacija, zamenjava stavbnega pohištva, prenova ogrevalnega sistema, rekuperacija);
- naložbe v sodobne naprave za pridobivanje električne energije;
- druge naložbe varstva okolja (namestitve toplotnih črpalk voda-voda ali zemlja-voda ter druge naložbe v rabo obnovljivih virov energije, nakup energijsko varčnih gospodinjskih aparatov ter vozil na hibridni pogon, male čistilne naprave za odpadne vode, zbiralniki deževnice, oskrba s pitno vodo, zamenjava azbestne kritine,..).

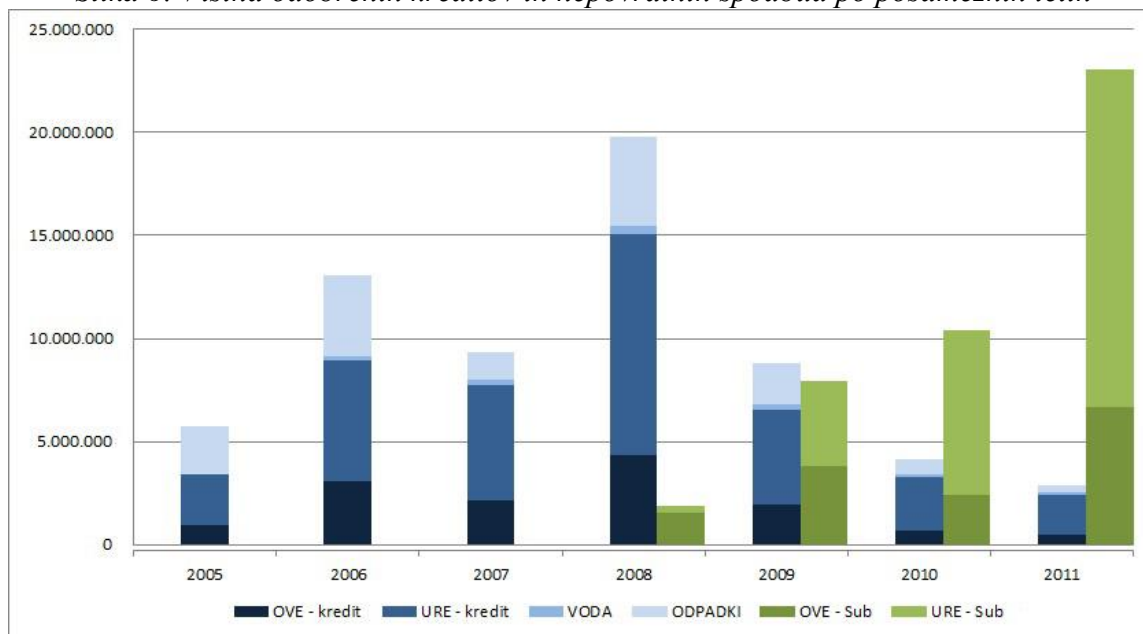
Pogoji kreditiranja (Javni poziv za kreditiranje okoljskih naložb občanov 47OB012, 2012):

- obrestna mera je spremenljiva, vezana na trimesečni EURIBOR, izračunan za 365 dni, s pribitkom v višini 1,5 %, ki je fiksni za celotno dobo odplačevanja kredita;
- odplačilna doba največ 10 let;
- odobritev kredita do višine priznanih stroškov naložbe in največ 20.000 EUR oz. 40.000 EUR, če je gre za obsežnejšo obnovo objektov, naložbo za pridobivanje električne energije iz obnovljivih virov energije ali za gradnjo nizkoenergijske ali pasivne stanovanjske stavbe.

Eko sklad se je v zadnjih letih na področju kreditiranja občanov soočal z velikim upadom povpraševanja po kreditih. Razlog za to se v veliki meri kaže v možnosti pridobitve nepovratne spodbude za isto naložbo, ne smemo pa pozabiti kreditov komercialnih bank, ki so svoje obrestne mere prilagodile tako, da so lahko že bolj ugodne od obrestne mere Eko sklada. Da bi Eko sklad privabil čim več strank, je prilagodil javne razpise na način, da je možno za isto naložbo pridobiti tako kredit Eko sklada kot nepovratno spodbudo, vendar le v primeru, da priznani stroški naložbe, ki jo vlagatelj izvaja na posamezni stanovanjski stavbi, znašajo več kot 10.000 EUR. Skupen znesek nepovratne finančne spodbude in kredita ne sme presegati priznanih stroškov kreditirane naložbe.

Na sliki 6 so prikazane višine odobrenih kreditov in subvencij po ukrepih za obdobje od leta 2005 do 2011. Podatki za subvencije so od leta 2008, ko je Eko sklad začel dodeljevati subvencije za OVE in URE ukrepe. Iz grafikona je razviden upad kreditov zaradi vpliva subvencij. Občani se namreč raje odločajo za nepovratna sredstva kot kredit Eko sklada. V preteklem letu je opaziti močan porast dodeljenih subvencij, saj je bilo na voljo tudi več sredstev.

Slika 6: Višina odobrenih kreditov in nepovratnih spodbud po posameznih letih

3.7.2 Promocijske dejavnosti

Promocijska dejavnost Eko sklada se izvaja z namenom doseganja temeljnega cilja teh dejavnosti, to je informiranja in ozaveščanja o pomembnosti izvajanja ukrepov in naložb v varstvo okolja, rabo obnovljivih virov energije in učinkovito rabo energije. Poleg tega dejavnost vsebuje elemente oglaševanja ponudbe skladovih spodbud, torej navezovanje stikov in seznanitev z dejavnostmi in ponudbo, namenjeno potencialnim izvajalcem okoljevarstvenih

naložb v državi ter spodbuditev njihovega interesa in zagotovitev manjkajočih sredstev za izvajanje navedenih naložb (Eko sklad, 2010).

Težišče promocije je na eni strani v podpori programov kreditiranja občanov in drugih upravičenih investitorjev, in na drugi strani v podpori izvajanja novih nalog dodeljevanja nepovratnih finančnih spodbud skladno z Nacionalnim akcijskim načrtom za energijsko učinkovitost 2008-2016. Dolgoročno občani predstavljajo zelo pomembno kategorijo v strukturi kreditojemalcev Eko sklada, pa tudi kategorijo z velikimi potenciali za izvajanje ukrepov na področju zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, in so zato pomembna ciljna skupina. Dodatne promocijske aktivnosti, ki so načrtovane posebej, pa so namenjene predstavitev dejavnosti in nalog Eko sklada in promocijski podpori posameznih informativnih in ozaveščevalnih projektov na področju promocije varstva okolja (Eko sklad, 2010).

Informacije o Eko skladu so objavljene v strokovnih publikacijah in podane na različnih državnih ali regionalnih posvetih in več izvedenih delavnicah na terenu, namenjenih različnim ciljnim javnostim. Projekti so med drugim na različne načine, s predstavitvami sodobnih tehnologij in prednosti uporabe teh, spodbujali tudi izrabo lesne biomase, izkoriščanje geotermalne energije in energije sonca. Eko sklad je sodeloval v nacionalni raziskavi REUS, pa tudi na pomembnejših sejmih, povezanih z naložbami v varstvo okolja (Eko sklad, 2012).

Promocija Eko sklada poteka v obliki različnih promocijskih projektov, ki jih Eko sklad sofinancira z namenom informiranja, izobraževanja, ozaveščanja in promoviranja naložb v varstvo okolja in v tehnologije in izdelke varstva okolja. V takih projektih praviloma Eko sklad aktivno sodeluje, projekti pa se izvajajo v različnih oblikah, kot so: objave različnih strokovnih prispevkov, radijske predstavitvene in kontaktne oddaje, oblikovanje in izdaja publikacij ali priročnikov in drugih tiskanih ali elektronskih gradiv, izvedba informativnih ali svetovalnih delavnic (pretežno na temo izrabe obnovljivih virov energije in učinkovite rabe energije) ter izvedba seminarjev, posvetov in konferenc. Projekte Eko sklad sofinancira s sredstvi, ki ne presegajo 49 % stroškov projekta in poleg drugih učinkov krepijo partnerske odnose z različnimi izvajalci projektov, ki so tako nevladne organizacije kot tudi zasebne družbe, ki delujejo na področju varstva okolja, obnovljivih virov energije in učinkovite rabe energije. Druge oblike promocije bodo obsegale še nadaljevanje izdajanja skladovega biltena Eko novice (štiri številke letno), po potrebi pa tudi klasično oglaševanje v tiskanih ali elektronskih medijih in oblikovanje posameznih oglaševalskih materialov ali akcij. Za sofinanciranje projektov promocije delovanja Eko sklada je namenjenih po 50 tisoč EUR (Eko sklad, 2012).

3.7.3 Subvencije

Subvencije oz. nepovratna finančna sredstva sklad izvaja po pooblastilu raznih ministrstev in jih kot takih ne moremo uvrščati med produkte Eko sklada, saj s tem ne ustvarja donosa in

posledično ne vpliva na višino namenskega premoženja. V letu 2008 je sklad prvič začel z dodeljevanjem nepovratnih finančnih spodbud. Prvi javni razpis, ki ga je izvajal je bil Javni razpis za dodeljevanje nepovratnih sredstev 1SUB-OB08 in se je končal v letu 2009. Od leta 2008 je Eko sklad vsako leto razpisal javni poziv za dodelitev nepovratnih spodbud, ki so namenjene občanom (Eko sklad, 2012).

- **Javni razpis 2SUB-CTP09**

V letu 2009 je Eko sklad v imenu in za račun neposrednega proračunskega uporabnika Republike Slovenije, Ministrstvo za promet, izvedlo javni razpis za nepovratne finančne pomoči za nabavo okolju prijaznih težkih tovornih vozil »2SUB-CTP09«.

Predmet javnega razpisa je bila nepovratna finančna državna pomoč avtoprevoznikom za nakup novih tovornih vozil z EURO 5 motorjem in z največjo dovoljeno maso 12 ton ali več. Za nakup so šteli tudi nova vozila, pridobljena s finančnim zakupom. Skupna višina sredstev za namen, ki je bil predmet javnega razpisa, je znašal 4 milijone EUR (Javni razpis za nepovratne finančne pomoči za nabavo okolju prijaznih težkih tovornih vozil 2SUB-CTP09, 2012).

Višina nepovratne državne pomoči za posamezno vozilo se določi v višini:

- 4.000 EUR za upravičence - mala podjetja;
- 3.000 EUR za upravičence - srednja podjetja;
- 2.000 EUR za ostale upravičence.

V tabeli 2 so prikazani končni podatki o javnem razpisu 2SUB-CTP09 po posameznih odpiranjih. Eko sklad je izvedel tri odpiranja javnega razpisa, pri čemer je bilo prejetih skupaj 492 vlog, Eko sklad pa je izdal 414 sklepov za skupaj 1.122 tovornih vozil. Podjetjem je bilo dodeljenih 4.008.000 EUR nepovratnih sredstev.

Tabela 2: Pregled prejetih vlog ter izdanih sklepov ter izplačane nepovratne pomoči po posameznih odpiranjih

odpiranje	št. vlog	sklep izdan	število vozil	višina nepovratne pomoči	Velikost podjetja		
					veliko	srednje	malo
1	352	308	898	3.177.000	6	21	281
2	96	75	155	576.000	4	2	69
3	44	31	69	255.000	2	6	23
skupaj	492	414	1122	4.008.000	12	29	373

Vir: Eko sklad, 2010

- **Javni razpis 1SUB-OB08**

Javni razpis 1SUB-OB08, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, bi rad izpostavil iz razloga, ker je bil prvi javni razpis za dodeljevanje nepovratnih sredstev, ki ga je izvedel Eko sklad in pomeni pričetek izvajanja prvega in drugega finančnega instrumenta Nacionalnega akcijskega načrta za energetska učinkovitost.

Nepovratne finančne spodbude so bile namenjene občanom za naslednje vrste investicij (Javni razpis za nepovratne finančne spodbude za rabo obnovljivih virov energije in večjo energijsko učinkovitost stanovanjskih stavb 1SUB-OB08, 2008):

- vgradnjo solarnega ogrevalnega sistema;
- celovito obnovo stanovanjske stavbe;
- gradnjo stanovanjske stavbe v nizkoenergijski ali pasivni tehnologiji;
- vgradnjo kurilne naprave za centralno ogrevanje na lesno biomaso eno, dvo ali večstanovanjske stavbe;
- toplotno izolacijo celotne fasade obstoječe eno, dvo ali večstanovanjske stavbe;
- zamenjavo zunanega stavbnega pohištva v obstoječi eno, dvo ali večstanovanjski stavbi.

Višina sredstev je bila 7,5 mio EUR, ki pa so bila izredno hitro porabljena in niso zadostovala za vse prejete vloge. Iz tega razloga je Eko sklad 5. junija 2009 objavil povišanje razpisanih sredstev v višini 4 mio EUR in dopolnil namene, za katere je bilo mogoče pridobiti nepovratna sredstva.

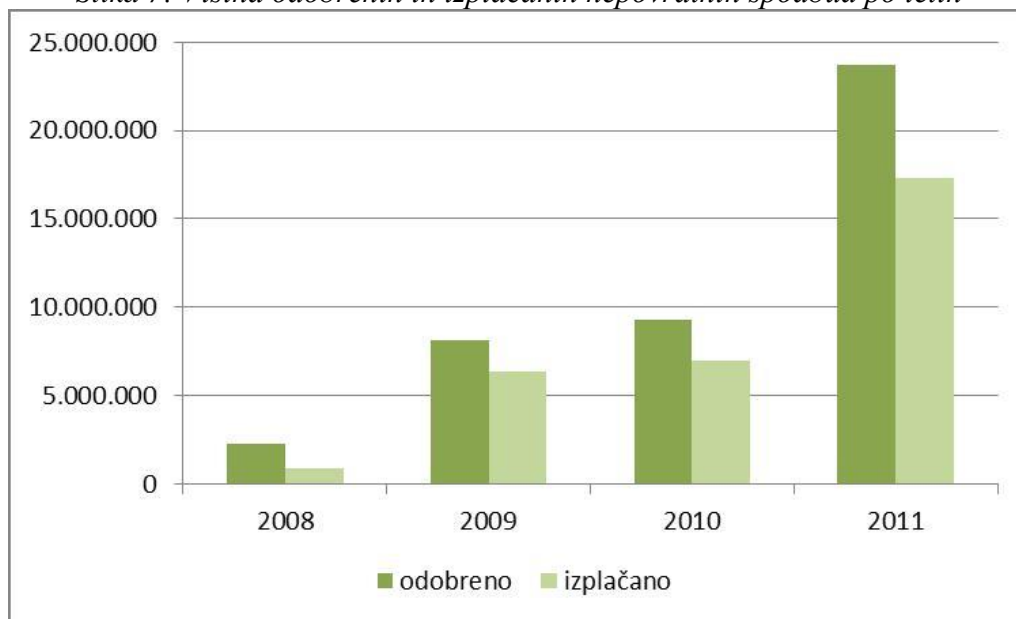
Eko sklad je pripravil in izvedel navedeni javni razpis v skladu z Nacionalnim akcijskim načrtom za energetska učinkovitost za obdobje 2008-2016, sprejetim na Vladi RS dne 31. januarja 2008 in predstavlja začetek izvajanja akcijskega načrta. V akcijskem načrtu je določeno, da se pri vrednotenju učinkov ne bodo upoštevali pretekli ukrepi, kar pomeni, da bodo lahko spodbujeni samo ukrepi, ki še niso bili izvedeni. Takšen pristop je bil vgrajen tudi v Javni razpis za nepovratne finančne spodbude občanom za rabo obnovljivih virov energije in večjo energijsko učinkovitost stanovanjskih stavb 1SUB-OB08. Nekateri ukrepi, ki so bili predmet spodbud, so se tudi v preteklosti že izvajali. Vendar je bil obseg dodeljenih nepovratnih sredstev občanom za izvedene ukrepe, po programu spodbujanja, kot ga je v prejšnjih letih izvajalo Ministrstvo za okolje in prostor, in obseg ugodnih kreditov s strani Eko sklada premajhen, zato je bil namen sprejetega akcijskega načrta, ki mu je sledil javni razpis, da se število naložb v učinkovito rabo energije z namenom zmanjšanja končne rabe energije bistveno poveča, kar prispeva k izpolnjevanju sprejetih obveznosti Republike Slovenije. V skladu z akcijskim načrtom je tako osnovni namen dodeljevanja nepovratnih finančnih spodbud spodbuditi investitorje k odločitvi za izvedbo naložb (Eko sklad, 2012).

Eko sklad je od leta 2008 nadaljeval s podobnim programom spodbujanja okoljskih naložb v obliki nepovratnih finančnih sredstev. Tako je v letu 2009 uspešno izvedel javni poziv za

nepovratne finančen spodbude 2SUB-OB09, v letu 2010 3SUB-OB10, 4SUB-OB10, 5SUB-OB10 in v letu 2011 6SUB-OB11 ter 7SUB-OB11. Javni pozivi se skozi leta niso bistveno spreminjali.

Spodnji grafikon prikazuje skupno vrednost dodeljenih in izplačanih nepovratnih spodbud za občane po posameznih letih. Prejemniki spodbud morajo po prejemu spodbude zaključiti investicijo v roku od 6 do 18 mesecev, zato je izplačanih spodbud za tekoče leto manj kot je dodeljenih.

Slika 7: Višina odobrenih in izplačanih nepovratnih spodbud po letih

3.8 Novi programi Eko sklada

Eko sklad je v letu 2012 pripravil in razpisal nove programe spodbujanja okoljskih naložb, ki se nekoliko razlikujejo od dosedanjih, že uveljavljenih, javnih razpisov in pozivov. Glavne spremembe so poleg pridobitve kredita in nepovratne spodbude za isto naložbo tudi aktivna vključitev v svetovalno mrežo ENSVET. V nadaljevanju navajam pomembne programe, ki so se v tem letu izvajali oz. so v izvajanju.

3.8.1 Novi javni pozivi za dodeljevanje nepovratnih sredstev v letu 2012

Eko sklad je v Uradnem listu RS, št. 109/11 objavil nove javne pozive za dodeljevanje nepovratnih sredstev v letu 2012. Skupaj je razpisanih 11,8 milijonov EUR nepovratnih sredstev. Za ukrepe učinkovite rabe energije in rabe obnovljivih virov energije na stanovanjskih stavbah je na voljo 10 milijonov EUR. Za naložbe v nizkoenergijske in pasivne gradnje ali obnove stavb v lasti občin za izvajanje vzgojno izobraževalnih dejavnosti je razpisan 1 milijon EUR. Finančne spodbude v skupni vrednosti 800.000 EUR pa so na voljo tudi za naložbe v vozila, ki manj obremenjujejo okolje (Eko sklad, 2012). Podobne javne

razpise Eko sklad izvaja od leta 2008, pri čemer se lahko posamezen razpis izvaja skozi dve koledarski leti.

Tehnične zahteve za posamezne ukrepe v stanovanjskih stavbah so podobne kot v letu 2011. Nekoliko strožji so pogoji za sofinanciranje toplotnih črpalk, ki z razvojem tehnologij postajajo bolj učinkovite. Pri fasadnih sistemih so financirani le sistemi z evropskim tehničnim soglasjem ETAG 004, ki zagotavlja garancijo za izvedbo. Pri vgradnji centralne kurilne naprave na lesno biomaso zaradi spremembe predpisov velja dodatna zahteva za ustrezen vodni toplotni zbiralnik. Višine spodbud je Eko sklad ohranil na ravni lanskoletnih, z izjemo spodbud za toplotne črpalke tipa zemlja-voda in voda-voda, ki so v letošnjem pozivu višje (Eko sklad, 2012).

Na področju omejevanja emisij v prometu se zaradi neizvedljivosti ukinjajo omejitve najmanjših dosegov električnih vozil, medtem ko višina spodbud ostaja enaka. Za vozila javnega potniškega prometa na stisnjen zemeljski ali bioplin bodo višine pomoči diferencirane glede na velikost podjetja, ki bo pomoč prejelo (Eko sklad, 2012).

V tabeli 3 so prikazani vsi javni razpisi za nepovratne finančne spodbude, ki jih je Eko sklad objavil v letu 2012. Število objavljenih razpisov se je povečalo, saj je Eko sklad imel na voljo več razpoložljivih sredstev, kar je omogočilo spodbujanje naložb za namene, ki do sedaj niso bili vključeni.

Tabela 3: Javni pozivi za nepovratne finančne spodbude v letu 2012

Oznaka javnega poziva	Opis
12SUB-OB12	Nepovratne finančne spodbude občanom za nove naložbe rabe obnovljivih virov energije in večje energijske učinkovitosti stanovanjskih stavb
13SUB-OB12	Nepovratne finančne spodbude občanom za nove naložbe rabe obnovljivih virov energije in večje energijske učinkovitosti večstanovanjskih stavb
14SUB-VIS12	Nepovratne finančne spodbude za nizkoenergijsko ali pasivno gradnjo ali prenovo stavb v lasti občin, v katerih se izvajajo dejavnosti vzgoje in izobraževanja
15SUB-EVOB12	Nepovratne finančne spodbude občanom za baterijska električna vozila
16SUB-EVPO12	Nepovratne finančne pomoči pravnim osebam za baterijska električna vozila
17SUB-AVPO12	Nepovratne finančne pomoči za vozila na stisnjen zemeljski plin ali bioplin za javni potniški promet

3.8.2 Program kreditiranja v letu 2012

V letu 2012 je Eko Sklad izvajal program ugodnega kreditiranja podobno kot v prejšnjih letih. V letu 2011 razpisana sredstva za kreditiranje pravnih oseb v višini 20 milijonov EUR so se z letom 2012 povečala na 25 milijonov EUR. Ker razpisana sredstva za kreditiranje občanov in pravnih oseb zaradi manjšega povpraševanja v letu 2011 niso bila porabljena, sta bila poziva odprta do porabe sredstev v letu 2012. Eko sklad je po zaprtju obeh pozivov takoj objavil nov poziv za občane 47OB12 in poziv za pravne osebe 48PO12 ter s tem zagotovil neprekinjeno možnost najema ugodnih kreditov (Eko sklad, 2012).

3.8.3 Možnost pridobitve ugodnega kredita in subvencije za isto naložbo

V Uradnem listu RS, št. 69/2011 je bila objavljena sprememba javnih pozivov Eko sklada za ugodno kreditiranje občanov in nepovratne finančne spodbude za naložbe v stanovanjske stavbe. Eko sklad je investitorjem občanom v letu 2012 ponudil dodatno možnost najema ugodnega kredita ob hkratni pridobitvi nepovratnih sredstev za naložbe občanov, ki lahko združujejo enega ali več različnih ukrepov, ki jih Eko sklad sofinancira in ki skupaj presežejo 10.000 EUR priznanih stroškov, kot so opredeljeni v javnih pozivih. Pri tem velja, da skupni znesek nepovratnih sredstev in kredita ne sme presegati priznanih stroškov kreditirane naložbe. Pod temi pogoji lahko od 30. decembra 2011 dalje najamejo kredit tudi tisti občani, ki so že pridobili pravico do subvencije, pa naložbe še niso izvedli. Obrestna mera kreditov je določena v višini trimesečni EURIBOR + 1,5 %, efektivne obrestne mere pa so objavljene v besedilu javnega poziva v Uradnem listu RS in na spletnih straneh Eko sklada (Eko sklad, 2012).

3.8.4 Dejavnost sofinanciranja svetovalne mreže ENSVET

Na podlagi dopolnitev uredbe o zagotavljanju prihrankov energije pri končnih odjemalcih in rebalansa poslovnega in finančnega načrta za leto 2011 je Eko sklad prevzel tudi sofinanciranje svetovalnih pisarn, združenih v svetovalno mrežo ENSVET, ki se je doslej izvajalo pod okriljem Ministrstva za infrastrukturo in prostor (Eko sklad, 2012). ENSVET je projekt Energetskega svetovanja za občane pod okriljem Ministrstva za infrastrukturo in prostor, izvajanje dejavnosti financira EKO SKLAD, izvaja pa ga Gradbeni inštitut ZRMK iz Ljubljane.

3.9 SWOT analiza

S SWOT analizo bom poskušal ugotoviti, kakšne prednosti ima Eko sklad in kje so njegove glavne slabosti. Poiskal bom tudi poslovne priložnosti in glavne nevarnosti, s katerimi se bo moral Eko sklad soočiti v prihodnosti. Tabela 4 prikazuje SWOT matriko, v kateri so navedene glavne značilnosti posameznega sklopa.

Tabela 4: SWOT matrika Eko sklada

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • neposredna povezanost z ministrstvi • ohranitev delovnih mest in dodatno zaposlovanje • izkušnje • visoka stopnja izobraženosti • plačilna disciplina 	<ul style="list-style-type: none"> • trenutna zakonodaja omejuje širino poslovanja • omejena sredstva za državne pomoči • prevelika odvisnost od države • premajhna dinamičnost (do sprememb prihaja na podlagi dolgotrajne birokracije) • prekomerna birokracija
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • uvedba novih instrumentov državnih pomoči • povečanje namenskega premoženja in s tem še ugodnejšega kreditiranja • postati največja institucija pri dodeljevanju pomoči na področju varstva okolja • naložbeni sklad kot razširitev dejavnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • opuščanje državne pomoči • odstop od Kjotskega protokola • nezadostna kredibilnost v očeh javnosti • visoka ekonomska in finančna tveganja • ukinitvev Eko sklada

Eko sklad igra ključno vlogo pri spodbujanju okoljskih naložb. Od začetka delovanja, ko je dejavnost obsegala samo kreditiranje pravnih in fizičnih oseb, je Eko sklad povečal obseg dejavnosti še na sofinanciranje naložb v obliki nepovratnih spodbud. Trenutno veljavna zakonodaja sicer omejuje razvoj Eko sklada, vendar je z vedno večjim pomenom okoljskih naložb pričakovati tudi uvedbo novih finančnih instrumentov, kot dodatnih novih oblik spodbud za izvajanje naložb varstva okolja. Ena od možnosti je oblikovanje dela namenskega premoženja sklada kot naložbenega sklada. Ta bi bil v podporo predvsem malim in srednje velikim podjetjem pri razvoju in trženju novih okolju prijaznejših tehnologij ter pri izvajanju ukrepov za učinkovito rabo energije in izrabo obnovljivih virov energije v skladu z usmeritvami Lizbonske strategije in evropskega akcijskega plana okoljskih tehnologij.

Menim, da bi se moral Eko sklad zgledovati po tujih okoljskih skladih, ki pri spodbujanju tovrstnih investicij uporabljajo finančne instrumente, ki so že uveljavljeni in so se izkazali za učinkovite. Tuji okoljski skladi pri spodbujanju naložb v varstvo okolja ponujajo podjetjem instrumente, kot so kratkoročna in dolgoročna posojila po konkurenčnih obrestnih merah, kapitalski vložki in mezzanine kapital. Gre za usmerjene produkte financiranja projektov oz. investicij, ki morajo zadostiti določenim kriterijem in prinašati pozitivne okoljske učinke.

Evropska komisija je ustanovila Evropski sklad za energetska učinkovitost (ang. *European Energy Efficiency Fund*), ki je v prvi vrsti namenjen večjim projektom na področju energetske učinkovitosti javnih stavb. V Sloveniji ne izkoriščamo vseh sredstev iz tega sklada, ki so nam na voljo, zato bi Eko sklad lahko igral ključno vlogo pri pripravi in promociji projektov, ki bi črpali razpoložljiva sredstva. S tem bi širil svojo prepoznavnost in ustvarjal dobro ime.

Varstvo okolja je iz dneva v dan bolj pomembno področje, ki odpira prostor za nove tehnologije. Žal je trenutno relativno malo finančnih institucij, ki so pripravljene vlagati v tovrstne tehnologije, saj predstavljajo preveliko tveganje. Eko sklad bi lahko z začetnim ali tveganim kapitalom vlagal v inovativna podjetja in tako prispeval k razvoju tehnologije ter ne nazadnje tudi povečanju števila delovnih mest. Tovrstno financiranje sicer zahteva večja tveganja, vendar so temu primerni lahko tudi donosi, ki se nato lahko porabijo za druge oblike spodbud ali promocije.

Med prednosti Eko sklada lahko štejemo neposredno povezanost z ministrstvi, saj lahko pri tem aktivno sodeluje pri oblikovanju okoljske politike. Eko sklad namreč razpolaga z visoko izobraženim kadrom, ki ima na področju okoljskih investicij že veliko izkušenj. Širitev dejavnosti in pridobivanje razpoložljivih sredstev omogoča zaposlovanje dodatnega, predvsem mladega in visoko izobraženega kadra. Zelo dobra plačilna disciplina finančnih spodbud in drugih oblik financiranja pri upravičencih pozitivno vpliva na zaupanje v institucijo in njeno dobro ime.

Po mojem mnenju glavno slabost Eko sklada predstavlja neurejena zakonodaja na področju okoljske politike. Hitre spremembe v zakonodaji lahko bistveno vplivajo na poslovanje, kar onemogoča Eko skladu, da bi lahko izdelal dolgoročno vizijo, ki bi zagotavljala njegovo uspešno rast in razvoj. Kot slabost bi omenil tudi prekomerno birokracijo, ki upočasnjuje postopke dodeljevanja podpor, kar negativno vpliva na ugled podjetja. Eko sklad v objavljenih razpisih zahteva ostre pogoje, ki v veliko primerih delujejo destimulativno na potencialne stranke. Poleg omejenih sredstev, prenizkih spodbud, so izredno ostri razpisni pogoji vzrok nezadovoljstva strank.

Glavna nevarnost Eko sklada je po mojem mnenju opuščanje državnih pomoči na področju okoljske politike in s tem tudi nevarnost ukinitve sklada. Menim, da bi bilo to izredno slabo za gospodarstvo, saj se investicijam v obnovljive vire energije in učinkovito rabo energije prepisuje vedno večji pomen. Ukinitve državnih pomoči bi pomenilo ustavitev investicij in izgubo veliko delovnih mest. Posredno bi to pomenilo, da Slovenija ne bi dosegla zavezujočih ciljev po Kjotskem sporazumu.

SKLEP

Podnebje se spreminja in to je dejstvo, ki ga lahko izkusimo že sedaj. Splošno je znano, da podnebje v zgodovini ni bilo konstantno, saj se je skozi naravni proces spreminjalo. Kljub temu je v zadnjih desetletjih opaziti večje spremembe, ki jih lahko pripišemo vplivu človeka in družbe. Vedno večja želja po potrošnji in mobilnosti je botrovala porastu industrije in večjemu prometu, ki pa v ozračje spustita največ toplogrednih plinov. Toplogredne pline štejemo za glavnega krivca globalnega segrevanja in če želimo ohraniti naravo in življenjski prostor zase in za naše potomce, moramo ukrepati.

Sprejeti so bili tako mednarodni sporazumi, kot zakonodaja na državni ravni, ki ureja in nalaga pristojnim institucijam ter družbi, da izvajajo ukrepe za blaženje podnebnih sprememb. Za doseglo zastavljenih ciljev so potreba finančna sredstva, kar pa glede na trenutno stanje v gospodarstvu še dodatno otežuje uspešno izvajanje mehanizmov lajšanja podnebnih sprememb. Kljub temu, da se kažejo poslovne priložnosti za nekatere panoge na področju obnovljivih virov energije in učinkovite rabe energije, so te izredno odvisne od državnih pomoči. Finančna sredstva, ki jih država nameni za izvajanje okoljske politike so omejena, zato je vlaganj manj kot bi bilo potrebno. Dodatna zavora vlaganj v tovrstne nove panoge in tehnologije predstavlja tudi negotovost finančnih pomoči v prihodnosti.

V Sloveniji je Eko sklad edina institucija, ustanovljena z namenom ugodnega financiranja investicij varstva okolja. Dosedanja rast sklada kaže na vodenje pravilne politike financiranja okoljskih naložb z ugodnimi krediti. V vseh letih delovanja je sklad zniževal obrestno mero za kredite, ob tem pa s poslovanjem in vodenjem ustrezne politike obrestnih mer in zavarovanj vračila kreditov, zagotavljal ohranjanje realne vrednosti premoženja, k čemur je pripomogel tudi zakonsko določen vir iz naslova privatizacije podjetij. Smotno bi bilo, da bi Eko sklad v prihodnje ohranjal oziroma povečeval nominalno vrednost sklada namenskega premoženja, kar bi dodatno prispevalo k ugodnejšim okoljskim kreditom. Taka sprememba izvajanja načela ohranitve vrednosti namenskega premoženja bi bila tudi v skladu z določilom 33. člena Zakona o javnih skladih, po katerem mora javni sklad z namenskim premoženjem upravljati tako, da se ohranja oziroma povečuje vrednost tega premoženja.

Ugotavljam, da Eko sklad s finančnimi instrumenti, ki so mu trenutno na voljo izvaja programe, ki so zanimivi za investitorje. O tem pričajo tudi podatki o izdanih kreditih in številu dodeljenih nepovratnih spodbud. Eno od prizadevanj Eko sklada je spodbuditi čim več vlaganj v okoljske projekte in ukrepe zmanjšanja emisij. V ta namen vsako leto izvaja številne programe, ki so namenjeni podjetjem in gospodinjstvom. Poleg kreditiranja in dodeljevanja nepovratnih finančnih spodbud igra pomembno vlogo tudi pri ozaveščanju javnosti. Menim, da je izredno pomembno, da Eko sklad nadaljuje z izvajanjem programov finančne pomoči, ki pomagajo blažiti podnebne spremembe. Za doseglo ciljev ima na voljo vrsto instrumentov, ki jih lahko uporabi. Nekateri so že uveljavljeni in kažejo dobre učinke, za druge kot je npr. kapitalski vložek pa jih Eko sklad lahko v prihodnosti še uporabi.

Intenzivno spodbujanje ukrepov učinkovite rabe energije in izrabe obnovljivih virov energije, tako kot je zapisano v Operativnem programu zmanjševanja toplogrednih plinov in Nacionalnem energetskega programu, bi lahko v Sloveniji prispevalo glavni delež potrebnega zmanjšanja emisij, določenega s Kjotskim protokolom. V zadnjih štirih letih je dosežena zgolj šestina tega cilja, kar bi ob taki dinamiki in sredstvih pomenilo, da bi cilj dosegli v naslednjih dvajsetih letih. Zato bi kazalo okrepiti dodatno spodbujanje ukrepov učinkovite rabe energije in izrabe obnovljivih virov energije. To lahko dosežemo tudi na ta tak način, da se Eko sklad v okviru svoje promocijske dejavnosti, s katero promovira vsebine dela Eko sklada, angažiral

tudi na področju informiranja in ozaveščanja javnosti, med drugim o učinkoviti rabi energije in obnovljivih virov energije v smeri ukrepanja z namenom zmanjšanja toplotnih izgub v stanovanjskih objektih in s tem zmanjševanja porabe energije. Prav tako pa je novi zakon o varstvu okolja predvidel možnost okrepitve vloge sklada na področju financiranja in sofinanciranja različnih okoljskih naložb ter možnost prevzema novih nalog, povezanih z dodeljevanjem sredstev Evropske unije.

LITERATURA IN VIRI

1. Akt o ustanovitvi Eko sklada, Slovenskega okoljskega javnega sklada. *Uradni list RS* št. 112/2009.
2. Benestad, R. E. (2003). What can present climate models tell us about climate change? *Climatic Change*. 59, 311-331.
3. Burja, A. (2006). *Imate moč. Pokažite še modrost. O podnebnih spremembah*. Ljubljana: Ministrstvo RS za okolje in prostor.
4. Cegnar, T. (ur.). (2012). O podnebnih spremembah. *Agencija RS za okolje, Urad za meteorologijo*. Najdeno 31. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.arso.gov.si/podnebnne%20spremembe/poro%C4%8Dila%20in%20publikacije/O%20podnebnih%20spremembah.pdf>
5. Clean Development Mechanism. Najdeno 20. februarja 2012 na spletnem naslovu http://unfccc.int/kyoto_protocol/mechanisms/clean_development_mechanism/items/2718.php
6. Česen, M. (2006). Poročilo Slovenije o vidnem napredku po členu 3.2 Kyotskega protokola. Ministrstvo za okolje in prostor. Najdeno 5. julija 2012 na spletnem naslovu http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/drugo/vidni_napredk.pdf
7. EEA – Evropska agencija za okolje (2010). *Evropsko okolje — stanje in napovedi 2010: Strnjeno poročilo*. Kopenhagen: Evropska agencija za okolje.
8. Eko sklad. (2010). Letno poročilo 2010. Ljubljana: Eko sklad.
9. Eko sklad. (2011). Letno poročilo 2011. Ljubljana: Eko sklad.
10. *Eko sklad*. Najdeno 4. avgusta 2012 na spletnem naslovu <http://www.ekosklad.si/>
11. Emissions Trading. Najdeno 20. februarja 2012 na spletnem naslovu http://unfccc.int/kyoto_protocol/mechanisms/emissions_trading/items/2731.php
12. IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change. (1995). *Climate Change 1995: The Science of Climate Change. Contribution of Working Group I to the Second Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. New York: Cambridge University Press, 1995.
13. IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change. (2000). *IPCC Special Report: Emission Scenarios*. New York: Cambridge University Press, 2000.
14. IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change. (2001). *Climate Change 2001: The Scientific Basis. Contribution of Working Group I to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. New York: Cambridge University Press, 2001.
15. IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change. (2007a). *Climate Change 2007: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment*. New York : Cambridge University Press, 2007.
16. IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change. (2007b). *Climate change 2007: Synthesis report*. Valencia: IPCC.

17. Javni poziv za kreditiranje okoljskih naložb občanov 47OB012. *Uradni list RS* št. 24/2012.
18. Javni poziv za kreditiranje okoljskih naložb 48PO012. *Uradni list RS* št. 24/2012.
19. Javni razpis za nepovratne finančne spodbude za rabo obnovljivih virov energije in večjo energijsko učinkovitost stanovanjskih stavb 1SUB-OB08. *Uradni list RS* št. 53/2008.
20. Javni razpis za nepovratne finančne pomoči za nabavo okolju prijaznih težkih tovornih vozil 2SUB-CTP09. *Uradni list RS* št. 30/2009.
21. Joint implementation. Najdeno 20. februarja 2012 na spletnem naslovu http://unfccc.int/kyoto_protocol/mechanisms/joint_implementation/items/1674.php
22. Kajfež Bogataj, L. (2006). Podnebne spremembe in prihodnost Slovenije. V *Pogovori o prihodnosti Slovenije. Pogovor 9, Izzivi klimatskih sprememb*, ur. Janez Drnovšek, 62-69. Ljubljana: Urad predsednika republike Slovenije.
23. Kajfež Bogataj, L. (2008a). Sporočila Medvladnega odbora za podnebne spremembe IPCC. Številka 22. Najdeno 15. februarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2008/152.pdf>
24. Kajfež Bogataj, L. (2008b). *Kaj nam prinašajo podnebne spremembe?*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
25. *Kyoto Protocol*. Najdeno 20. avgusta 2012 na spletnem naslovu http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php
26. Lorenz, E. (1967). The nature and theory of general circulation of the atmosphere. *WMO Publication* 218, 59, 96.
27. Maslin, M. (2007). *Globalno segrevanje. Zelo kratek uvod*. Ljubljana: Založba Krtina.
28. *Mednarodna podnebna pogajanja*. Najdeno 28. novembra 2012 na spletnem naslovu http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/zunanja_politika/podnebne_spremembe/mednarodna_podnebna_pogajanja/
29. *Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah*. Najdeno 15. avgusta 2012 na spletnem naslovu http://www.unis.unvienna.org/unis/sl/thematic_info_climate_change_unfccc.html
30. *Organization*. Najdeno 21. avgusta 2012 na spletnem naslovu <http://www.ipcc.ch/organization/organization.htm>
31. Pernek, F. (1999). *Finančno pravo in javne finance*. Maribor : Pravna fakulteta.
32. *Podnebne spremembe*. Najdeno 15. avgusta 2012 na spletnem naslovu <http://www.arso.si/podnebne%20spremembe/>
33. *Podnebne spremembe*. Najdeno 3. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.focus.si/index.php?node=15>
34. Ravnik, M. (1997). *Topla greda: podnebne spremembe, ki jih povzroča človek*. Ljubljana: Tangram: Prirodoslovno društvo Slovenije.
35. Rogelj Petrič, S. (2011, 3. februar). Podnebne spremembe: Vidimo v preteklost, ne pa tudi v desetletja pred nami. Najdeno 27. Septembra 2012 na spletni strani <http://www.delo.si/druzba/znanost/podnebne-spremembe-vidimo-v-preteklost-ne-pa-tudi-v-desetletja-pred-nami.html>

36. Sporočilo Komisije o spremembi metode določanja referenčnih obrestnih mer in diskontnih stopenj. *Uradni list EU* št. *UL C 14/6*.
37. Statut Ekološko razvojnega sklada Republike Slovenije, d.d. *Uradni list RS* št. 44/1996 in 75/1997.
38. Stern, N. (2007). *Economics of Climate Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
39. Stern, N. (2006). Costs of Climate Change In Developed Countries. Najdeno 6. avgusta 2012 na spletnem naslovu http://www.hm-treasury.gov.uk/d/Chapter_5_Costs_Of_Climate_Change_In_Developed_Countries.pdf
40. *The United Nations Framework Convention on Climate Change*. Najdeno 16. avgusta 2012 na spletnem naslovu http://unfccc.int/essential_background/convention/items/2627.php
41. Trpin, G. (2000). *Javni skladi in javne agencije v luči reforme javne uprave*. Ljubljana : Gospodarski vestnik.
42. UNFCCC. (2009). Copenhagen Accord. Najdeno 17. avgusta 2012 na spletnem naslovu <http://unfccc.int/resource/docs/2009/cop15/eng/11a01.pdf>
43. Ustanovitveni akt Ekološkega sklada Republike Slovenije, javnega sklada. *Uradni list RS* št. 85/2004.
44. Vlada Republike Slovenije. (2009, 30. julij). Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012 (OP TGP-1). Najdeno 15. avgusta 2012 na spletnem naslovu http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/okolje/varstvo_okolja/operativni_programi/op_toplogredni_plini2012_1.pdf
45. Zakon o javnih skladih. *Uradni list RS* št. 77/2008.
46. *Zmanjšanje emisij TGP*. Najdeno 15. avgusta 2012 na spletnem naslovu <http://www.rcp.ijs.si/ceu/sl/content/zmanj%C5%A1evanje-emisij-tgp>

PRILOGE

KAZALO PRILOG:

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic 1
Priloga 2: Podpisnice Aneksa I in Aneksa II k UNFCCC 2

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic

CH ₄	metan
CO ₂	ogljikov dioksid
EEA	Evropska agencija za okolje (ang. <i>European Enviroment agency</i>)
ekv.	ekvivalent izpustov
EnSvet	Energetsko svetovanje občanom
ERU	Enota zmanjšanja emisij (ang. <i>Emission reduction unit</i>)
EU	Evropska unija (ang. <i>European Union</i>)
F-Plini	fluorirani toplogredni plini, umetni toplogredni plini
HFC	fluoroogljikovodiki
IPCC	Medvladni forum o podnebnih spremembah (ang. <i>Intergovernmental Panel on Climate Change</i>)
N ₂ O	didušikov oksid
OP-TGP	Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov
OVE	Obnovljivi viri energije
PFC	perfluoroogljikovodiki
SF ₆	žveplov heksafluorid
TGP	toplogredni plini
UNEP	Program združenih narodov za okolje (ang. <i>United Nations Environment Programme</i>)
UNFCCC	Konvencija o podnebnih spremembah (ang. <i>United Nations Framework Convention on Climate Change</i>)
URE	učinkovita raba energije
UV	ultravijolično valovanje
WMO	Svetovna meteorološka organizacija (ang. <i>World Meteorological Organization</i>)
ZDA	Združene države Amerike
ZJS	Zakon o javnih skladih
ZN	Združeni narodi
ZRMK	Gradbeni inštitut ZRMK d.o.o.

Priloga 2: Podpisnice Aneksa I in Aneksa II k UNFCCC

Aneks I

Avstralija	Grčija	Portugalska
Avstrija	Madžarska a	Romunija a
Belorusija a	Islandija	Ruska federacija a
Belgija	Irska	Slovaška a*
Bolgarija a	Italija	Slovenija a*
Kanada	Japonska	Španija
Hrvaška a*	Latvija a	Švedska
Češka republika a*	Liechtenstein *	Švica
Danska	Litva a	Turčija
Evropska gospodarska skupnost	Luxemburg	Ukrajina a
Estonija a	Monako *	Združeno kraljestvo
Finska	Nizozemska	Velike Britanije in Severne Irske
Francija	Nova Zelandija	Združene države Amerike
Nemčija	Norveška	
	Poljska a	

Legenda: *Države, ki so na prehodu v tržno gospodarstvo.

^a Opomba založbe: Države dodane v Aneks I s spremembo, ki je začela veljati 13. Avgusta 1998, v skladu s sklepom 4/CP.3 sprejeta na COP.3.

Vir: United Nations Framework Convention on Climate change, 1992, str. 23.

Aneks II

Avstralija	Nemčija	Norveška
Avstrija	Grčija	Portugalska
Belgija	Islandija	Španija
Kanada	Irska	Švedska
Danska	Italija	Švica
Evropska gospodarska skupnost	Japonska	Združeno kraljestvo
Finska	Luxemburg	Velike Britanije in Severne Irske
Francija	Nizozemska	Združene države Amerike
	Nova Zelandija	

Opomba založbe: Turčija je bila izbrisana iz Aneksa II s spremembo, ki je začela veljati 28. junija 2002, v skladu s sklepom 26/CP.7 sprejeta na COP.7.

Vir: United Nations Framework Convention on Climate change, 1992, str. 24.